

Fakulteten Lärande och Samhälle
Samhälle, kultur, identitet

Examensarbete i samhällskunskap och lärande
15 högskolepoäng, avancerad nivå

**Att bli en aktivt politisk deltagare i
samhället via FN-rollspel**

En kvalitativ studie om svenska gymnasieelevers uppfattningar av
FN-rollspel och aktivt politiskt deltagande

*To Become An Active Political Participant In The Society Through
Model United Nations*

*A Qualitative Study On Swedish High School Students' Perceptions
Of Model United Nations Active Political Participation*

Clara Zhong Bergander

Ämneslärarexamen, 300 hp
Datum för slutseminarium: 2020-05-29

Examinator: Jan Anders Andersson
Handledare: Tullia Jack

Förord

Detta examensarbete är ett resultat av fem års studier på ämneslärarprogrammet vid Malmö universitet. Studietiden har kantats av med- och motgångar med insikten om att läraryrket kan vara bland det svåraste men också det roligaste och viktigaste yrket man kan utbilda sig till.

Följande studie har varit både tillfredsställande och utmanande att skriva. Att färdigställa detta arbete, och därmed uppnå målet att ta ämneslärarexamen, hade inte varit möjlig utan min familjs osvikliga stöd. Ni betyder allt för mig, tack! Ett stort tack riktas även till min handledare, Tullia Jack, för givande handledning under arbetets gång. Tack till Jan Anders Andersson för ditt engagemang, stöd och vägledning under lärarutbildningens gång. Mitt varmaste tack till de elever som har ställt upp att medverka i djupintervjuerna och enkätstudien. Utan er, inget resultat!

Slutligen vill jag tacka Mette. Till dig har jag sagt många gånger; vad hade jag gjort utan dig?

Sammanfattning

Detta examensarbete syftar till att öka kunskapen och förståelsen för hur gymnasieelever upplever att deras demokratiska kompetens, i form av aktivt politiskt deltagande, påverkas genom deltagande i FN-rollspel inom samhällskunskapsundervisningen. Studien vill således utröna på vilket sätt samhällskunskapsundervisningen och FN-rollspel förmår förmedla kunskaper, dels *om* men även *i* demokratisk kompetens i form av aktivt politiskt deltagande.

Den teoretiska utgångspunkten sker dels utifrån Henrik Oscarssons sammanfattande modell över de tre demokratimodellerna; valdemokrati, deltagardemokrati och samtalsdemokrati. Dels utifrån Gert Biestas kunskapsteoretiska begreppsram, vilken formulerar tre funktioner inom utbildningens mål och syfte; kvalificering, socialisering och subjektivering. En diskussion och analys kring studiens resultat görs med hjälp av dessa modeller för att utröna på vilket sätt FN-rollspel och samhällskunskapsundervisning förmår förmedla kunskaper om och i aktivt politiskt deltagande.

Studien visar att FN-rollspel och samhällskunskapsundervisning generellt sett utvecklar förmågor hos eleverna som är representativa för modellen inom samtals- och valdemokrati i högre grad än modellen för deltagardemokrati. Eleverna visar god självinsikt och förståelse för demokratiska processer och vad det innebär i teorin att vara aktivt politiskt deltagande, men visar överlag ett litet intresse att vilja delta i det. Vidare dras slutsatsen att FN-rollspel och samhällskunskapsundervisning i hög grad domineras av kvalificerande och socialiserande funktioner, snarare än en subjektiverande funktion. FN-rollspel kan till viss del bidra med att stärka den subjektiverande faktorn. Slutsatsen blir dock att samhällskunskapen i huvudsak förmedlar kunskaper om demokrati samtidigt som eleverna socialiseras in i ett normerande förhållningssätt kring vad det innebär att vara en god demokrat. Därmed uppstår en obalans inom skärningspunkten för lärande och mellan den kvalificerande, socialiserande och subjektiverande funktionen.

Nyckelord: Biesta, demokrati, demokratisk kompetens, demokratimodeller, deltagardemokrati, FN, gymnasieskola, rollspel, kvalificering, politiskt deltagande, samhällskunskap, socialisation, subjektivering

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	7
1.1 PROBLEMFÖRMULERING	7
1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	9
1.3 AVGRÄNSNINGAR	9
2. BAKGRUND	10
2.1 ATT DEFINIERA AKTIVT POLITISKT DELTAGANDE	10
2.1.1 <i>Aktivt politiskt deltagande relaterad till skolans demokratiuppdrag</i>	11
2.1.2 <i>Samhällskunskapens socialiserande karaktär</i>	11
2.2 DRAMAPEDAGOGIKENS HISTORIA	12
2.2.1 <i>Rollspel i praktiken</i>	13
2.2.2 <i>Rollspel i samhällskunskapsundervisningen</i>	14
3. TIDIGARE FORSKNING	15
3.1 TIDIGARE GYMNASIEELEVERS UPPFATTNINGAR OM AKTIVT POLITISKT DELTAGANDE	15
3.1.1 <i>Tidigare gymnasieelevers inställning till aktivt politiskt deltagande</i>	15
3.2 SAMBAND MELLAN UTBILDNING OCH DEMOKRATISKA FÄRDIGHETER	16
3.2.1 <i>Tidigare forskning om socialisation, kvalifikation och subjektifikation</i>	17
3.2 DRAMA OCH ROLLSPEL SOM DEMOKRATISK FOSTRAN	18
4. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	19
4.1 DEMOKRATIMODELLER	19
4.1.1 <i>Valdemokratin</i>	20
4.1.2 <i>Deltagardemokratin</i>	20
4.1.3 <i>Samtalsdemokratin</i>	21
4.2 ANALYSMODELL AV ELEVERS DEMOKRATISKA KOMPETENS	23
4.3 BIESTAS KUNSKAPSTEORETISKA BEGREPPSRAM	24
4.4 TEORETISKA IMPLIKATIONER	26
5. METOD OCH GENOMFÖRANDE	27
5.1 VAL AV METOD	27
5.2 URVAL	28
5.2.1 <i>Beskrivning av "Gymnasieskolan"</i>	28
5.2.2 <i>Undersökningsgrupp</i>	29
5.3 DATAINSAMLING	30
5.3.1 <i>Analys av data</i>	31
5.4 METODDISKUSSION	31
5.5 RELIABILITET OCH VALIDITET	33
5.6 ETISKA STÄLLNINGSTAGANDEN	33
6. RESULTAT OCH ANALYS	35
6.1 UPPLEVELSER AV SAMHÄLLSKUNSKAPSUNDERVISNINGEN	35
6.1.1 <i>Lärarens betydelse för samhällskunskapsundervisningen</i>	36
6.2 UPPLEVELSER AV FN-ROLLSPEL	37
6.3 ELEVERS UPPFATTNINGAR OM AKTIVT POLITISKT DELTAGANDE	39
6.3.1 <i>Elevers inställningar till aktivt politiskt deltagande</i>	42
6.4 FN-ROLLSPEL OCH AKTIVT POLITISKT DELTAGANDE	43
7. DISKUSSION OCH SLUTSATS	44
REFERENSER	46
BILAGOR	49
BILAGA 1. SAMTYCKESBLANKETT	49

BILAGA 2. INTERVJUGUIDE	51
BILAGA 3. ENKÄTUTFORMNING	52

1. Inledning

I detta avsnitt presenteras den övergripande problemformulering som ligger till grund för det syfte och frågeställning som utgör detta examensarbete.

1.1 Problemformulering

”FN-rollspel ger massor av kunskap om internationell politik. Dessutom leder ofta FN-rollspel till att många elever får ett starkt engagemang och en tro och vilja på att man kan vara med och påverka för en bättre värld.” (Svenska FN-förbundet, 2019)

På Svenska FN-förbundets hemsida beskrivs de många fördelarna med att gymnasieskolor arrangerar FN-rollspel (på engelska *Model United Nations, MUN*). I rollen som delegat tränar eleven upp sina förmågor i att kommunicera muntligt och skriftligt, förhålla sig källkritiskt och övar på att se frågor ur andras perspektiv och att förstå deras argument. Rollspelets utformning med formella debattregler och krav på att vara påläst gör att många elevers självförtroende kan stärkas. Detta då eleverna går in i en roll och företräder någon annans åsikter, vilket gör det enklare att ta plats på olika sätt i skolan (Svenska FN-förbundet 2019).

Skolverkets studie från 2003, *”Ung i demokratin: om gymnasieelevers kunskaper och attityder i demokrati- och samhällsfrågor”* slår bland annat fast att majoriteten av gymnasieelever har goda kunskaper om demokrati, både vad gäller ren faktakunskap som förmågan att tolka politiska budskap. Eleverna har överlag en ”traditionell” syn på demokrati, vilket innebär att det finns normativa och på förhand givna uppfattningar om vad som är bra och dåligt för demokratin i Sverige. Vidare visar resultaten att gymnasieelever ställer höga krav på vad det innebär att vara en god demokratisk medborgare. Majoriteten av eleverna värderar i hög grad rösträtten och kan tänka sig att rösta i framtida val, medan det finns ett vagare intresse för att bli medlem i ett politiskt parti eller ställa upp som förtroendevald (Skolverket 2003, 10-11).

Är skolan således demokratifrämjande? I skollagens fjärde paragraf slås fast att ”Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på” (SFS 2019:947). Skolan och utbildningsväsendet har därmed en viktig nyckelroll att spela vad gäller att upprätthålla demokratiska normer, värderingar och beteenden samt goda

förutsättningar att forma elever till demokratiska medborgare. Skolans uppdrag som demokratifrämjande kan anses extra viktigt i tider då avdemokratisering kan skönjas globalt, exempelvis i befintliga demokratier där demokratiska institutioner utmanas på flera plan (Andersson, Persson & Zetterberg 2019, 8).

Skolverkets (2003) studie, *”Ung i demokratin”*, visar att en majoritet av gymnasieeleverna upplever att klassrumsklimatet är demokratiskt där elever öppet kan uttrycka sina åsikter och uppmuntras till att skapa sig ena uppfattningar i olika frågor. Dessutom visar studien att många elever anser att de har lärt sig förstå människor som har andra åsikter än dem själva, samt inser vikten av att rösta i val (Skolverket 2003, 13-14).

Dock visar studier inom detta forskningsfält att samhällskunskapsundervisningen överlag har en relativt liten påverkan för elevers demokratiska kompetens, vilket exempelvis påvisas av Anders Broman (2009) samt Tiina Ekman (2007). Snarare är det andra yttre faktorer, exempelvis rådande klassrumskultur och ett normerande förhållningssätt till demokrati inom skolan som påverkar demokratisk kompetens i högre grad än vad samhällskunskap gör. Gerrevall (2003) gör en tydlig distinktion mellan elevers kunskaper om demokrati och elevers handlande i demokrati och fastslår att det är kunskaper om demokrati som i högre grad bedöms (Gerrevall 2003, 42).

Därmed uppstår en högst relevant problemformulering kring i vilken omfattning den svenska gymnasieskolan förmår utveckla elevers demokratiska kompetens i form av intresse, engagemang och aktivt politiskt deltagande. Som nämnts ovan lyckas skolan i hög grad med att förmedla faktakunskaper *om* demokrati, men att elever överlag inte utvecklar ett intresse för att delta aktivt *i* demokratiska sammanhang, exempelvis vara medlem i ett parti. I fokus för denna studie står gymnasieelevers egna upplevelser av FN-rollspel i samhällskunskapsundervisningen i syfte att utröna huruvida rollspelet förmår utveckla ett starkt intresse och engagemang hos eleverna för demokratisk påverkan.

Inom forskningsfältet finns det överlag få studier som riktar in sig på att studera ett eventuellt samband mellan rollspel och dess påverkan på elevers demokratiska kompetens. Vidare är det i princip omöjligt att finna aktuell forskning som specifikt undersöker FN-rollspel som en möjlig demokratifrämjande faktor hos gymnasieungdomar. Det kan argumenteras för att denna studie har en nära och tydlig koppling till samhällskunskapslärares yrkesrelevans.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med detta examensarbete är dels att öka kunskapen och förståelsen för hur gymnasieelever upplever att FN-rollspel i samhällskunskapsundervisningen förmår förmedla kunskaper om och intresse för ett aktivt politiskt deltagande. Dels syftar studien till att utröna elevers upplevelser av hur samhällskunskapen rent generellt förmår förmedla kunskaper om och intresse att delta i aktivt politiskt deltagande.

Studiens frågeställningar lyder:

1. Hur upplever gymnasieelever att samhällskunskapsundervisningen förmår förmedla kunskaper om och intresse att delta i aktivt politiskt deltagande?
2. Hur upplever gymnasieelever att FN-rollspel förmår förmedla kunskaper om och intresse att delta i aktivt politiskt deltagande?

1.3 Avgränsningar

Detta examensarbete studerar gymnasieelevers upplevelser av samhällskunskapsundervisningen och det FN-rollspel som de har medverkat i på skolan. I den tidiga processen fanns en idé om att intervjua lärare för att utröna deras didaktiska motiv att använda sig rollspel för att förmedla kunskaper om och i demokratiska kompetens. Dock fick en avgränsning göras till att endast intervjua och skicka ut enkät till gymnasieelever för att arbetet inte skulle bli för omfattande. Resultatet redogör därmed för elevers upplevelser av samhällskunskapsundervisningen och rollspelets förmåga att förmedla kunskaper om och i demokratisk kompetens.

Ett centralt begrepp för detta arbete är ”demokratisk kompetens”. Begreppet är mångfacetterat och i denna studie avgränsas begreppet till att innefatta aktivt politiskt deltagande.

2. Bakgrund

I detta avsnitt ges en mer ingående bakgrundsbeskrivning kring det som ligger till grund för arbetets problemformulering, syfte och frågeställning. Inledningsvis görs en tydlig avgränsning kring vad som, inom demokratisk kompetens, avses med aktivt politiskt deltagande med stöd från flera demokratiforskarens definition av begreppet. Vidare beskrivs ett samhällsdidaktiskt perspektiv vilket syftar till att beskriva ämnets demokratifrämjande uppdrag. Avslutningsvis ges en sammanfattande bild av dramapedagogik ur en historisk kontext och rollspelets framväxt i den svenska undervisningen.

2.1 Att definiera aktivt politiskt deltagande

Statsvetaren och demokratiforskaren Tiina Ekman (2007) beskriver hur begreppet demokratisk kompetens har en mångfacetterad betydelse och uttrycks på olika sätt av forskare och experter. Ekman undersöker ungdomars inställning till politiska aktiviteter, vilket kan dra en generell slutsats kring hur gymnasieskolan förbereder eleverna till ett aktivt politiskt medborgarskap. I sin avhandling beskriver Ekman att skolan har till huvudsaklig uppgift att främja ett aktivt deltagande i samhällslivet men att styrdokumentet är vaga i sin definition av vad aktivt medborgarskap innebär. Ekman refererar till Verba och Nie (1972) som kom att definiera politiskt deltagande som ett mångdimensionellt fenomen. En senare studie från Esaiasson och Westholm (2006) kom att beskriva politisk deltagande utifrån fyra dimensioner: valdeltagande, partiaktiviteter, kontakter och manifestationer (Ekman 2007, 17).

Ekman konstaterar att det traditionella representativa deltagandet, vilket innefattar valdeltagande och medlemskap i ett politiskt parti, har en nedåtgående trend. En uppåtgående trend inom politiskt deltagande är det icke-representativa deltagandet, som bland annat utgörs av deltagande i legala (och illegala) demonstrationer och frivilligarbete. Ytterligare en trend som kan urskönjas är att ungdomarna i högre grad väljer olika sätt att agera politiskt, både representativa och icke-representativa. Däremot är de ungdomar som är ointresserade passiva, även när det kommer till intresse för allmänna val (Ekman 2006, 18).

Vilgot Oscarsson (2005) redogör för statsvetenskapliga demokratimodeller vilka relateras till skolans och samhällskunskapens demokratiuppdrag. Oscarsson diskuterar önskvärda demokratiska kompetenser hos eleverna utifrån tre idealmodeller för ett demokratiskt samhälle. Dessa är valdemokrati, deltagardemokrati och deliberativ demokrati och ska

betraktas som att de kompletterar varandra (Oscarsson 2005b, 13). Oscarsson poängterar att dessa tre demokratidimensioner är ett samhälleligt mål för det svenska styrelseskicket och exemplifierar med att den svenska parlamentariska demokratin (valdemokratin) beskrivs som en "deltagardemokrati med deliberativa kvaliteter" (Oscarsson 2005, 14). Mer ingående beskrivs den deltagardemokratiska modellen utifrån aktivt politiskt deltagande där medborgarna dels förväntas vara aktiva genom valdeltagande. Påverkan och deltagande sker, enligt Oscarsson, främst genom att människor tar del i den politiska opinionsprocessen, exempelvis genom insändare, via namninsamlingar och demonstrationer. Även opinionsbildning via (sociala) medier och internet ses som allt viktigare påverkanskanaler (Oscarsson 2005, 15). Avslutningsvis konstaterar Oscarsson att skolans demokratifrämjande uppdrag omfattar element från de tre olika demokratimodellerna men med huvudsakligt fokus på deltagar- och samtalsdemokratin (Oscarsson 2005, 19).

2.1.1 Aktivt politiskt deltagande relaterad till skolans demokratiuppdrag

I läroplanen för gymnasieskolan (Gy 11) betonas att det inte anses tillräckligt att undervisningen endast ska förmedla kunskaper om grundläggande demokratiska värden. Läroplanen framhåller att undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och utveckla elevernas förmåga att vilja ta ansvar och aktivt delta i samhällslivet. Vidare ska eleverna ges förutsättningar att delta i demokratiska beslutsprocesser i samhälls- och arbetsliv (Skolverket 2011). Den deltagardemokratiska dimensionen betonas därmed starkt i de aktuella styrdokumentet för gymnasieskolan. Eleverna ska lära sig att argumentera, diskutera aktuella samhällsfrågor och kunna skriva insändare. Skolans demokratifrämjande uppdrag består av att, så som GY 11 uttrycker det: "Förmedla sådana mer beständiga kunskaper som utgör den gemensamma referensramen i samhället och som utgår från grundläggande demokratiska värderingar." (Skolverket 2011). Det kan således argumenteras för att skolans demokratiska uppgift till stor del består av att fostra framtida aktiva samhällsmedborgare (Oscarsson 2005b, 16).

2.1.2 Samhällskunskapens socialiserande karaktär

I "*Samhällskunskapsdidaktik: Utbildning i demokrati och samhällsvetenskapligt tänkande*" beskrivs av Långström & Virta (2018) om samhällskunskapens karaktär. Å ena sidan avser samhällskunskapen att socialisera ungdomar till medborgarskap och förmedla de kunskaper, färdigheter och förhållningssätt som krävs för ett aktivt demokratiskt medborgarskap. Å andra sidan syftar undervisningen i samhällskunskap till att genomsyras av en kognitiv och kritisk karaktär, vilket är i linje med den vetenskapliga kärnan som ämnet är knutet till. Författarna

vidareutvecklar sin beskrivning av ämnets karaktär utifrån Biestas tankar om att utbildningen huvudsakligen genomsyras av tre olika syften; kvalificering, socialisering och subjektivering. Med kvalificering avses att eleven tillägnar sig de kunskaper, färdigheter och egenskaper som är nödvändiga i samhället. Socialisering fyller en mer normativ funktion och innebär att eleven tillägnar sig värden och normer. Subjektivering syftar till att kvalificering och socialisering tillsammans utvecklar ett personligt förhållningssätt hos eleven. Det är således spänningen mellan samhällskunskapens normativa och kritiska uppdrag som anses utgöra ämnets kärna (Långström & Virta 2018, 22).

2.2 Dramapedagogikens historia

Dramapedagogiken utvecklades under 1900-talet och är starkt influerat av reformpedagogen John Deweys idé om ”learning by doing” som syftade till att stärka elevers självkänsla och reflektions- och handlingsförmåga (Rasmusson & Eberth 2000, 21).

I Deweys eftermäle kom aktivitetspedagogiken att utformas, vilken syftade till att genom ”learning by doing” utveckla elevers självkänsla och kreativitet samt deras förmåga att tänka kritiskt, reflekterande och aktivt ta ställning. Därmed kom de estetiska uttrycksformerna att få stor betydelse eftersom dess utformning grundar sig i elevernas egna engagemang (Rasmusson & Erbeth 2016, 21).

Sett ur en historisk kontext menar Rasmusson & Erbeth (2016) att det framförallt var lärarinnor i flickskolor som introducerade och använde sig av modern dramapedagogik i Sverige. Författarna refererar till Kent Hägglund (2001) som i sin doktorsavhandling lyfter fram hur reformpedagogen Ester Boman använder sig av drama och teater i skolämnen på sin flickskola under början av 1900-talet. Teaterundervisningen ansågs agera som laborationsmetod för humanistiska ämnen i vilken den utvecklade elevernas personligheter (Rasmusson & Erbeth 2016, 22).

Vidare kom pedagogen Ellen Key att bana väg för dramapedagogik och betonade behovet av att barnens egen skaparkraft är den bästa formen av lärande. Key arbetade som lärare på Anna Whitlocks flickskola i Stockholm där hon använde sig av dramatisering i syfte att stärka flickorna. Exempelvis fick eleverna i samhällskunskapen gestalta en riksdagsdebatt om nykterhetsfrågan vilket skapade livliga och engagerade debatter och diskussioner. Rasmusson & Erbeth vidhåller att denna typ av samhällsinriktning vid exempelvis rollspel och den betoning som läggs vid att eleverna lär sig att ta ställning är en återkommande röd tråd i

dramapedagogiken i Sverige. Rollspel blir därmed en metod i dramatisk form att behandla värderingar och konflikter i samhället (Rasmusson & Erbeth 2016, 21).

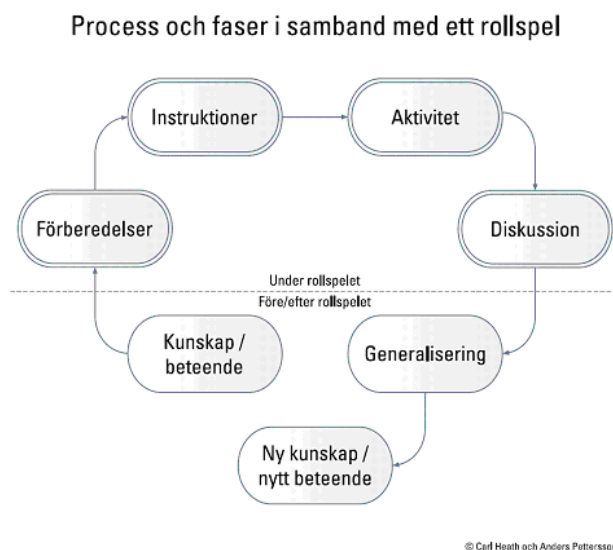
2.2.1 Rollspel i praktiken

I en lärarhandledning, utgiven av Myndigheten för skolutveckling (2006), ges vägledning för lärare som ska arbeta med rollspel i undervisningen. Lärarhandledningen beskriver hur upplevelsebaserat lärande är en kontrast till traditionella lärandesituationer så som föreläsning, inläsning och likande. Rollspel består vanligtvis av en problemformulering där deltagarna behöver samtala, resonera, debattera, förhandla och ta beslut i frågan, antingen i grupp eller individuellt. Problemställningarna sker ofta i samband med värdegrundsfrågor eller andra frågor som inte består av helt givna svar. I ett rollspel intar vanligtvis deltagaren/eleven en roll i en simulerad miljö för att underlätta perspektivbyte i frågan och möjliggör därigenom en djupare insikt (Heath & Alfredsson 2006, 4).

Rollspel av olika slag, exempelvis FN-rollspel, har blivit allt vanligare i den pedagogiska undervisningen. Det som kännetecknar ett rollspel är att deltagaren, utifrån en tilldelad roll, upptäcker och upplever en specifik situation. Alla deltar på samma villkor och kan liknas vid en improvisationsteater där eleverna tillsammans formar och skapar spelet utifrån givna premisser. Under själva rollspelet agerar deltagarna i enlighet med rollerna och den påhittade världen, vilket skapar möjligheter att uppleva händelser och skeenden ur nya perspektiv. Rollspelets fördelar är att det väcker deltagarnas nyfikenhet och engagemang och är oftast en stimulerande och kreativ process som ger goda förutsättningar för lärande (Heath & Alfredsson 2006, 5-6).

Genomförandet av ett rollspel består av fyra faser, förberedelser, instruktioner, aktivitet och diskussion (se figur 1). För att ett rollspel ska anses framgångsrikt krävs att samtliga fyra faser fungerar väl och att läraren har förberett de olika faserna noggrant.

Figur 1. Process och faser i samband med ett rollspel (Heath & Alfredsson 2006, 6).

2.2.2 Rollspel i samhällskunskapsundervisningen

Långström & Virta (2018) konkretiserar det didaktiska syftet och målsättningen med rollspel i samhällskunskapsundervisningen. Rollspel är en form av simulering vars metod går ut på att spela upp en verklighetsbaserad händelse eller process. Genom simulering får eleverna tillfälle att träna på olika former av deltagande inom olika samhällsarenor, exempelvis den offentliga och politiska sfären. Vid genomförandet av rollspel och simulering är syftet att eleverna ska öka sin förståelse och kunskap om demokratiska processer (Långström & Virta 2018, 168). Eleverna bör exempelvis vid ett simulerat sammanträde i FN:s generalförsamling ha kunskaper och lära sig om att sammanträdet består av olika normer och regler som delegaterna bör förhålla sig till av ren praxis. Vidare menar Långström & Virta att för att eleven ska kunna inta en roll och vara aktiv deltagare i simuleringen kräver vissa färdigheter som att vara påläst och kunna argumentera för sin sak. Samtidigt kan eleven, ju mer kunskaper hen har om ämnet, känna ökad press och ansvar att prestera.

Kritik har riktats mot simulering och rollspel som undervisningsform då den kan ge en idealiserad bild av hur en förhandling eller politiskt sammanträde går till. I realiteten kan dessa upplevas mer informella och inte alls följa de normer och praxis som gör gällande och där eleverna kan få en felaktig bild av hur beslutsfattande egentligen kan te sig i praktiken (Långström & Virta 2018, 168-169).

3. Tidigare forskning

Detta avsnitt avser redogöra för relevant tidigare forskning inom utbildning och demokratisk kompetens. Två typer av forskningsfält kommer presenteras, dels forskning som undersöker förhållandet mellan utbildning och demokratisk kompetens, dels forskning som syftar till att belysa kopplingen mellan rollspel och dess påverkan på elevers demokratiska kompetens.

3.1 Tidigare gymnasieelevers uppfattningar om aktivt politiskt deltagande

I Skolverkets (2003) omfattande studie ”*Ung i demokratin*” undersöktes gymnasieelevers kunskaper och attityder i demokrati- och samhällsfrågor. Studien visade att den representativa medborgaren inte nödvändigtvis behövde vara en politiskt aktiv medborgare. Snarare hade stödet för graden av aktivitet minskat till att knappt hälften anser att medborgaren bör delta i politiska diskussioner (Skolverket 2003, 95). Studiens resultat ger en indikation på att det går att urskilja två olika synsätt hos eleverna avseende den ideala demokratin och medborgaren. Dels en mer deltagarinriktad demokrati som innefattar aktiva, kritiska medborgare, dels en mer representativ och passiv demokrati (Skolverket 2003, 104). Slutsatsen som dras är att: ”Demokrati kräver kunniga medborgare. Kunniga elever är mer demokratiska elever.” (Skolverket 2003, 104). Generellt sett så dras slutsatsen att gymnasieungdomar bryr sig om vad som händer i samhället och deltar i högre grad än grundskoleelever när det kommer till deltagande i politiska diskussioner och ett allmänt intresse för politik. Det politiska självförtroendet var också relativt starkt och korrelerar med sambandet att det politiska intresset växer under gymnasietiden (Skolverket 2003, 119).

3.1.1 Tidigare gymnasieelevers inställning till aktivt politiskt deltagande

Skolverket (2003) konstaterade att det fanns en stor variation i gymnasieelevers inställningar till aktivt politiskt deltagande, vilket kan förklaras med hjälp av kön, kunskaper i demokrati samt vilket gymnasieprogram som eleven valt. Exempelvis visade studien att 93 procent av eleverna på de studieförberedande programmen var mer benägna att rösta i val, jämfört med 58 procent av eleverna på yrkesprogrammen (Skolverket 2003, 130).

Överlag pekade studiens resultat på att det politiska intresset och viljan att delta i det politiska livet hos gymnasieelever inte är uppseendeväckande lågt. En majoritet av eleverna har uppgett att de nog säkerligen kommer skaffa information om de politiska partierna innan val samt att de troligtvis kommer rösta. Cirka hälften av gymnasieeleverna som ingick i studien diskuterade ofta svensk politik med andra jämnåriga, lärare eller med sina föräldrar (Skolverket 2003, 135).

3.2 Samband mellan utbildning och demokratiska färdigheter

Forum för levande historia publicerade 2019 en forskningsöversikt "*Är skolan demokratifrämjande?*" i vilken den sammanfattar forskningsläget kring skolans demokratifrämjande uppdrag. Rapporten lyfter bland annat fram en amerikansk studie som visar att de som tog examen i ett samhällsvetenskapligt ämne i högre grad var mer politiskt aktiva, intresserade och engagerade än studenter från exempelvis ett naturvetenskapligt ämne. Detta bekräftas även från två brittiska studier som påvisar att de som studerat samhällsvetenskapliga ämnen är mer politiskt aktiva och har en större politisk kunskap än studenter som läst andra ämnen (Andersson et al. 2019, 15).

I forskningsöversikten lyfts samhällskunskapen fram som betydande i sin roll att utveckla demokratisk kompetens och inkluderar såväl kunskaper, attityder och handlingar (Andersson et al. 2019, 19). Forskning som undersöker det kausala sambandet mellan undervisning och demokratisk kompetens var i början liten men kom att få ett genombrott i och med Niemi och Jungs studie som visade att undervisning i samhällsorienterade frågor hade positiva effekter på demokratisk kompetens. Även empiriska studier från det internationella forskningscentret IEA (International Association for the Evaluation of Educational Achievement), de så kallade ICCS-undersökningarna påvisar att ett öppet klassrumsklimat korrelerar positivt med politisk kunskap och demokratiska värderingar (Andersson et al. 2019, 21). En kritik kan riktas mot att det inte går att urskilja huruvida det är eleverna själva som uppvisar hög demokratisk kompetens som de förmått att skapa i ett öppet klassrumsklimat, eller om det är lärarna som förmår bidra till ett sådant klimat och därmed utvecklar demokratiska färdigheter hos eleverna (Andersson et al. 2019, 22).

Vad gäller sambandet mellan samhällskunskapsundervisningen och gymnasieelevers politiska intresse och tillit hänvisas i forskningsöversikten till en belgisk studie som kom fram till att två olika typer av undervisning gynnade demokratisk kompetens. Dels gav en mer traditionell undervisning ett ökat politiskt intresse medan undervisning inom ramen för ett

öppet klassrumsklimat påverkade elevernas tillit till det politiska systemet. Slutsatsen blir därmed att undervisningen bör varieras och kombineras där eleverna får både information och kunskap om innehållet men också möjligheter att diskutera det (Andersson et al. 2019, 23).

Forskningsöversikten konstaterar att ett stort antal studier har riktat in sig på att undersöka sambandet mellan deliberativa undervisningsform och demokratisk kompetens. Det finns starka förespråkare för att det deliberativa samtalet där elever ges möjlighet att, under ordnade former, föra fram argument och motargument i syfte att utveckla sin demokratiska kompetens. Idén om deliberativa samtal kan härledas till Jürgen Habermas tankar om deliberation och det goda samtalet. Habermas tankegångar kombinerades därefter med John Deweys syn på lärande och medborgarfostran och kallas för en pragmatisk utbildningsfilosofi (Andersson et al. 2019, 26). Förespråkare av deliberativ undervisning menar att elever i högre grad utvecklar intresse och kunskaper om politik, politiskt självförtroende och politiska deltaganden. Studier från Almgren (2006) och Ekman (2007) visar att deliberativ undervisning är särskilt framgångsrik hos elever som studerar på teoretiska, studieförberedande program på gymnasiet (Andersson et al. 2019, 26).

3.2.1 Tidigare forskning om socialisation, kvalifikation och subjektifikation

Johan Sandahl (2015), universitetslektor vid Stockholms universitet, undersöker i sin avhandling förhållandet mellan gymnasieelevers ämneskunnande och tillämpandet av dessa kunskaper i deras samhälleliga och demokratiska liv. Sandahl utgår från problemet att det finns en spänning mellan kunskap eller medborgarbildning. Oftast, menar Sandahl, finns det redan givna och förutbestämda föreställningar om vad det innebär att vara en god demokrat. Sandahl kritiserar till viss del tidigare forskning som undersökt förhållandet mellan undervisning och demokratisk kompetens, exempelvis Broman (2009) och Ekman (2007) och framhåller att dessa studier utgår från de givna kriterier eller krav på vad som menas med att vara en aktivt politisk deltagare. Därmed blir det i huvudsak inte elevernas tankar, tolkningar och upplevelser av demokrati och politiskt engagemang som står i fokus eftersom det på förhand finns förutbestämda förväntningar (Sandahl 2015, 18).

Med stöd från Biestas kunskapsteoretiska begreppsram som utgår från de tre dimensionerna socialisation, kvalifikation och subjektifikation, analyseras utbildningens syfte och mål. Samhällskunskapen kan därmed diskuteras utifrån dessa dimensioner i vilken undervisningen ska socialisera in eleverna i en värdegrund, dels den demokratiska, dels den samhälleliga kontexten. Dessutom ska samhällskunskapen bidra med erfarenheter, kunskaper och förmågor som eleverna kan använda i det framtida yrkes-, studie- och samhällslivet.

Avslutningsvis syftar ämnet till att eleverna ska utvecklas till självständiga subjekt med en egen röst i samhället och ges verktyg till att själva delta i det (Sandahl 2015, 19). Sandahls konstaterar att det är en utmaning att alla tre dimensionerna får lika utrymme samt kunna hantera de spänningar som uppstår i mötet mellan dessa. Biesta menade att det individualistiska tänkandet och lärandet sätts i fokus minskar möjligheterna till att kollektivt tänkande och problemlösning. Därmed, menar Sandahl, är subjektifikationsdimensionen av betydelse att lyfta fram i arbetet med medborgarbildning (Sandahl 2015, 81).

3.2 Drama och rollspel som demokratisk fostran

I Mia Marie F. Sternudds (2000) avhandling *"Dramapedagogik som demokratisk fostran"* undersöks och analyseras förhållandet mellan begreppet reflexion, demokratisk fostran och dramapedagogik i den svenska skolan. Genom läroplansstudier och studier av dramalitteratur kan Sternudd urskilja fyra olika perspektiv som synliggör dramapedagogikens inriktning samt den demokratiska fostranspotentialen för respektive perspektiv. Dessa är: konstpedagogiskt perspektiv, personlighetsutvecklande perspektiv, kritiskt frigörande perspektiv samt holistiskt lärande perspektiv (Sternudd 2000, 4). Sternudd inleder sin avhandling med att definiera begreppet reflexion, vars betydelse å ena sidan kan syfta på lärarens situation, å andra sidan kan aktualiseras i förhållande till synen på lärande och skolans demokratiska fostransuppdrag (Sternudd 2000, 13). Sternudd hänvisar bland annat till Säljö (1996), som menar att reflexion kan ske både som en individuell process och i kommunikation med andra. Säljö resonerar utifrån vygotsky-liknande idéer med hänvisning till att kunskapssökande endast kan ses och förstås som en del i en social interaktion (Sternudd 2000, 14). Ytterligare en aspekt av begreppet reflexion belyser Sternudd genom att hänvisa till Alexanderssons (1999) antagande om reflexion som en process vilken syftar till att förändra individens handlande i verkligheten. Alexandersson beskriver hur reflexion grundar sig i handling och antas påverka det framtida (medvetna) handlandet (Sternudd 2000, 15). Sternudd konstaterar att det finns en återkommande tanke om reflexionens innebörd där det är individernas medvetande om verkligheten som har betydelse.

4. Teoretiska utgångspunkter

I följande avsnitt redogörs för den teori och teoretiska begrepp som används för att analysera resultatet. Avsnittet ämnar beskriva tre demokratiteorier, valdemokrati, deltagardemokrati och samtalsdemokrati. Dessa teorier sammanfattas utifrån Henrik Oscarsson (2003) och Vilgot Oscarsson (2005) analysmodeller som beskriver de olika dimensionerna och krav på den demokratiska medborgaren. Vidare ges en beskrivning av Biestas kunskapsteoretiska begreppsram och formulerar tre kunskapsteoretiska mål för skolan, kvalifikation, socialisation och subjektifikation.

4.1 Demokratimodeller

Henrik Ekengren Oscarsson (2003), professor i statsvetenskap vid Göteborgs universitet, belyser i boken *”Demokratitrender”* hur svensk demokrati går mot ett sjunkande valdeltagande, försvagade relationer mellan väljare och partier, ett ökat individualiserat medborgerligt engagemang, strukturella förändringar av välfärden samt en regionalisering och europeisering/globalisering som resulterat i fler politiska beslutsnivåer (Oscarsson 2003, 7). Oscarsson ställer en, för boken, gemensam frågeställning vilket lyder ”I vilken utsträckning är medborgarnas egenskaper och beteenden förenliga med de krav som kan härledas från olika demokratimodeller?” (Oscarsson 2003, 7). För att söka svar på frågan använder sig Oscarsson av tre idealmodeller, *valdemokrati*, *deltagardemokrati* och *samtalsdemokrati*, vilka syftar till att synliggöra önskvärda egenskaper hos medborgarna för ett demokratiskt samhälle (Oscarsson 2003, 8).

Att använda sig av en relativt förenklad tredelning av demokratimodeller- valdemokrati, deltagardemokrati och samtalsdemokrati- för att utröna normativa föreställningar kring demokratiskt medborgarskap kan diskuteras. Oscarsson framhåller att syftet med dessa förenklade modeller är att mer slagkraftigt kunna sammanfatta centrala karaktärsdragen för en god demokrati. Modellerna kan å ena sidan fungera sida vid sida och som ett komplement till varandra, å andra sidan kan de betraktas som hierarkiskt ordnade i förhållande till varandra. Oscarsson menar att deltagar- och samtalsdemokrati är beroende av en väl fungerande valdemokrati. Därmed betraktas valdemokratien som en nödvändig förutsättning för deltagar- och samtalsdemokratien. Sammanfattningsvis konstaterar Oscarsson att rent generellt kan valdemokratien ses som grundstenen i den representativa demokratien, medan

deltagardemokratin motsvarar kvantiteten och samtalsdemokratin står för kvaliteten (Oscarsson 2003, 10). Denna övergripande beskrivning av modellerna kan därefter delas in i finare indelningar, vilket tydligare synliggör att det finns stora skillnader *inom* snarare än *mellan* de tre modellerna (se figur 2).

4.1.1 Valdemokratin

Valdemokratin kan beskrivas utifrån en bakåtblickande och en framåtblickande modell, i vilken medborgare dels utkräver ansvar av sina folkvalda för den gångna mandatperioden (bakåtblickande), dels väljer nya representanter för den kommande mandatperioden (framåtblickande).

Oscarsson framhåller att det politiskt aktiva medborgarskapet är av viss underordnad betydelse för att ansvarsutkrävandeprocesser ska fungera väl där graden av åsiktsöverensstämmelse mellan folkvalda och medborgare är en avgörande indikation på folkviljans förvekligande snarare än ett högt politiskt deltagande mellan valen. Därmed kan konstateras att valdemokratin innefattar en form av elitism där det breda medborgerliga deltagandet nedprioriteras till förmån för representation- och ansvarsutkrävande hos förtroendevalda (Oscarsson 2003, 13).

Förtroende och tillit för de folkvalda kan närmast ses som en paradox i en valdemokrati. Å ena sidan betraktas förtroende som en viktig aspekt för att medborgare ska känna att deras åsikter och intressen verkligen representeras av de folkvalda. Å andra sidan kan förtroende och tillit vara irrelevant i en bakåtblickande ansvarsutkrävandegrundad demokrati där det snarare skapas en misstro och misstänksamhet mot de folkvalda, vilket leder till att representanterna drivs av fruktan att förlora makt och inflytande (Oscarsson 2003, 16).

4.1.2 Deltagardemokratin

Deltagardemokratin kännetecknas av en omfattande och jämt spritt aktivt politiskt deltagande och kan beskrivas utifrån två ambitionsnivåer; den lägre som innebär att medborgarna bör vara med och påverka politikens utformning, eller den högre vilket ställer krav på att medborgarna själva bör delta i det demokratiska beslutsfattandet (Oscarsson 2003, 16).

Påverkan, menar Oscarsson, sker genom att medborgarna aktivt deltar i exempelvis namninsamlingar, demonstrationer, aktioner, kontakt med tjänstemän och politiker, tidningsinsändare eller via medlemskap i partier och/eller intresseorganisationer. Den allmänna och lika rösträtten ses därmed inte som tillräcklig för deltagardemokratin, utan det krävs ett omfattande medborgerligt deltagande för att uppnå reell politisk jämlikhet. Närvaro och insyn är centralt för att garantera ökad politisk och demokratisk legitimitet (Oscarsson

2003, 17). Oscarsson listar upp en rad kvalifikationer för deltagardemokraten som bland annat innefattar att medborgaren bör tycka att det är meningsfullt att delta i demokratin, exempelvis att många medborgare vill vara medlem i politiska partier, organisationer, föreningar och ta sig an förtroendeuppdrag. Medborgaren ska vara rustad med den vilja, tid, kunskap, erfarenhet och ansvarstagande som krävs för att kunna delta i såväl påverkan som beslut i olika politiska frågor (Oscarsson 2003, 17). Kritiker till deltagardemokratin påpekar vikten av att kvalitet före kvantitet och att goda exempel och erfarenheter av deltagardemokrati värderas i högre grad före de dåligt genomtänkta formerna av deltagande. Oscarsson drar slutsatsen att innebörden av deltagardemokratin har förskjutits mot ett minskat intresse för att vara medlem i partier, politiska organisationer eller i fackförbund. Medborgarna har snarare rört sig från att vara passiva aktörer inom olika kollektiv till att bli mer självständigt individuella deltagare, exempelvis att själv ta direkta kontakter eller agera i mediasammanhang (Oscarsson 2003, 18).

4.1.3 Samtalsdemokratin

Det främsta kännetecknet för samtalsdemokratin är det deliberativa samtalet mellan människor, vars främsta tyngd och styrka består av rationella argument snarare än röststyrka. Samtalsformen skall se till att alla goda argument behandlas och värderas i förhållande till varandra och ska slutligen leda till ett slags ”förnuftets seger” där det inte är makt, rang, utbildning eller verbal/intellektuell förmåga som avgör det demokratiska beslutet. Deliberation förutsätter vanligtvis mindre grupper av människor eftersom det av praktiska skäl är svårare med ett alltför stort antal aktörer. Men, menar Oscarsson, det är däremot fullt möjligt att genomföra deliberation på olika nivåer och i olika sammanhang (Oscarsson 2003, 18-19).

I jämförelse med valdemokratin genomsyras samtalsdemokratin av en relativt nedslående syn på kunskapskraven samt låga förväntningar på medborgares kunskaper om politiska frågor. Medborgarna förväntas inte ha några reella åsikter eller preferenser förens det deliberativa samtalet har genomförts. Det finns däremot en stark tro på att alla medborgare kan uppnå en form av progression och utvecklas till förnuftiga och rationellt resonerande människor i vilket ytliga opinioner kan leda till verkliga och insiktsfulla åsikter genom deliberation (Oscarsson 2003, 20). Hos medborgaren krävs ett visst antal förmågor för att kunna delta i ett deliberativt samtal, exempelvis inneha god självförståelse och självinsikt, ett öppet sinnelag, vara fördomsfri och vara beredd på att omvärdera egna åsikter samt känna empati och solidaritet med andra människor. Oscarsson framhåller att det goda, fredliga

samtalet kan försvåras ifall medborgarnas egenintresse dominerar i allt för hög grad eller är kopplade till olika gruppidentiteter och intressekonflikter, exempelvis den mellan män och kvinnor, arbetsgivare och arbetstagare eller religiösa grupper (Oscarsson 2003, 21).

Effekterna av deliberation antas framförallt vara konsensuskapande och resultera i enighet kring den fråga som diskuteras och ska beslutas om, vilket innebär att det inte nödvändigtvis skall krävas ett omröstningsförfarande utifrån valdemokratiska former. Oscarsson lyfter fram att de framväxande idéerna om deliberativ demokrati i samhället faller väl ut med de kunskapshöjande effekterna samt en svensk folkbildnings- och folkrörelsetradition (Oscarsson 2003, 21).

Sammanfattningsvis konstaterar Oscarsson att valdemokratin genomsyras av stabilitet och långsiktighet medan deltagardemokratin präglas av inkludering och omedelbar respons. Slutligen står samtalsdemokratin för en universell kontinuerlig process vars effekter innefattar konsensus (Oscarsson 2003, 23). I figur 2 sammanfattas i punktform de olika demokratimodellernas krav på medborgarna som har redogjorts för ovan och ger en översiktlig bild av de tre modellernas olika karaktär.

Figur 2. Valdemokratins, deltagardemokratins och samtalsdemokratins krav på medborgaren (Oscarsson 2003, 22)

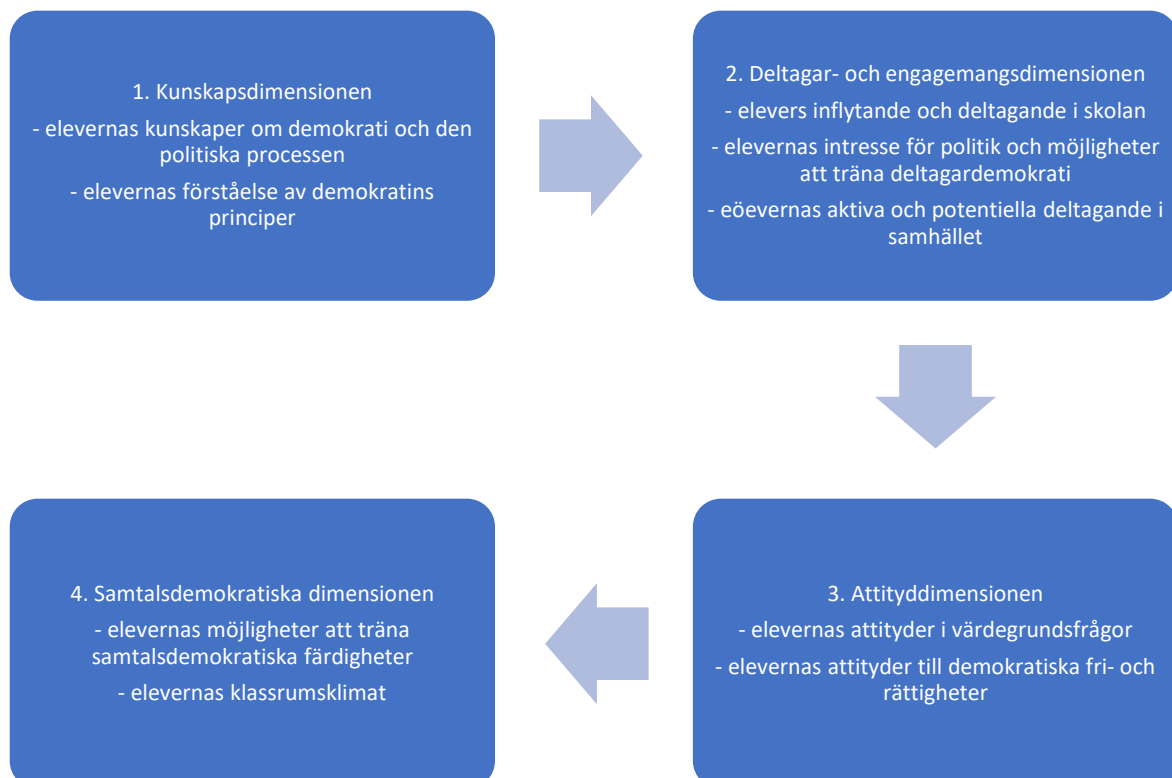
Valdemokrati	
← Bakåtblickande sanktionsmodell	Framåtblickande mandatmodell →
<ul style="list-style-type: none"> • Klara preferenser om vilka samhällsproblem som är viktiga att lösa • Kunskap om vem/vilka som sitter i regeringen/styr på olika politiska nivåer • Kunskap om vilken politisk nivå som har ansvar för olika verksamheter • Kunskap om hur ansvariga på olika nivåer har skött sig • Svag partiidentifikation • Sund misstro mot förtroendevalda 	<ul style="list-style-type: none"> • Stabila, reella egna politiska åsikter i sakfrågor • God ideologisk orientering • Kännedom om vilka politiska alternativ som finns • Kunskap om ideologiska skillnader mellan partierna och om konfliktdimensioner i partisystemet • Kunskap om partiernas ståndpunkter i sakfrågor • Kunskap om partisammanhållning • Kunskap om koalitionsmöjligheter efter valet • Högt förtroende för politiker
Deltagardemokrati	
<ul style="list-style-type: none"> • Beredskap att delta • Förmåga/kunskap att delta, ex. förmåga att uttala sig i tal och skrift • Tid/möjlighet att delta • Självförtroende • Lust att delta 	

Samtalsdemokrati
<ul style="list-style-type: none"> • Förmåga att delta i ett intellektuellt samtal/verbal förmåga • God självförståelse och självinsikt • Öppet sinnelag/fördomsfrihet/tolerans/förståelse för det främmande och avvikande • Beredskap att omvärdera egna åsikter och trosföreställningar • Ha förmågan att ta till sig andras argument • Förmåga att själv bidra till samtalet • Känna solidaritet och empati med medborgare som lever under andra livsbetingelser än en själv • Inte låst vid starka gruppintressen • Kunna ta hänsyn till allmännyttan/bortse från egenintressen

4.2 Analysmodell av elevers demokratiska kompetens

För att definiera demokratibegreppet utformar Vilgot Oscarsson (2006) en analysmodell (se figur 4), vilken är baserad på analysen av skolans demokratiuppdrag relaterad till de tre demokratimodellerna, valdemokrati, deltagardemokrati och samtalsdemokrati. Begreppet demokratisk kompetens omfattar elevers kunskaper om demokrati, attityder till demokrati och demokratiska värden, deltagande i skolan och i samhället samt möjligheterna till samtalsdemokratiska klassrum (Oscarsson 2005, 21).

Figur 3. Elevers olika dimensioner av demokratisk kompetens - en analysmodell (Oscarsson 2005, 21)

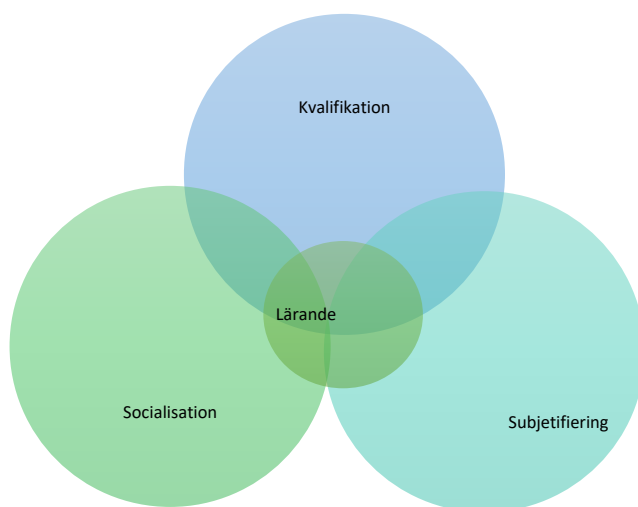
4.3 Biestas kunskapsteoretiska begreppsram

I bakgrund och tidigare forskning kan det konstateras att skolans och samhällskunskapens demokratifrämjande uppdrag består av flera olika delar. Dels ska den förmedla kunskaper om demokrati, dels ska undervisningen rikta in sig på att utveckla elevers kritiska tänkande och mot en handlingskompetens, det vill säga kunskaper i och att göra demokrati.

Samtidigt kan utläsas en direkt motsättning i skolans demokratiuppdrag i förhållandet mellan det kollektivistiska och det individualistiska strävansmålet. Å ena sidan finns ett kollektivistiskt normerande strävansmål där skolan ska utbilda elever till goda demokratiska medborgare. Å andra sidan finns ett individualistiskt strävansmål i form av att skolan ska utveckla elevers kritiska tänkande som syftar till att bli självständiga individer med handlingskompetens.

Med denna motsättning i åtanke har pedagogen Gert J.J. Biesta formulerat en kunskapsteoretisk begreppsram om skolans funktion vars tre dimensioner, *socialisation*, *kvalifikation* och *subjektifikation* kan ses som aspekter för att diskutera utbildningens syfte och mål (se figur 2). Den socialiserande dimensionen handlar om att ge kontinuitet och legitimitet för det rådande samhället och hur eleven ska bli en del av det med dess värderingar och normer. Den kvalificerande dimensionen innefattar de kunskaper och förmågor som eleven ska uppnå i skolan inför ett framtida samhälls-, studie- eller yrkesliv. Den subjektifierande dimensionen berör aspekter som är motsatsen till socialisering där skolan ska ge eleverna möjlighet att forma sina egna liv och uppnå självständighet i samhället. De tre dimensionerna kan betraktas som en delar av en helhet och det är i mötet mellan dessa tre som intressanta möjligheter och konflikter uppstår (Sandahl 2015, 18-19).

Figur 4. Biestas kunskapsteoretiska begreppsram; kvalifikation, socialisation och subjektifiering

Därmed kan skolans samhällskunskapsundervisning undersökas och diskuteras utifrån Biestas kunskapsteoretiska begreppsram. Samhällskunskapen ska bland annat socialisera in eleverna i en normerande och existerande ordning byggd på en värdegrund, en demokratisk samhällsordning och en samhällelig (och historisk) kontext. Vidare ska samhällskunskapen bidra med erfarenheter, kunskaper och förmågor där eleverna tränas inför det kommande yrkes-, studie- och samhällslivet. Slutligen ska samhällskunskapen möjliggöra för eleverna att utvecklas till självständiga och tänkande subjekt där de har en plats och röst i samhällslivet, samt behärskar verktyg för att själva delta i det (Sandahl 2015, 19).

Biesta kritiserar specifikt skolans undervisning för att ha lagt för stort fokus på socialisation och kvalifikation. Frånvaron av subjektifikationsdimensionen resulterar i att det redan är förutbestämt vad det innebär att vara människa och en demokratisk medborgare av samhället. Eleverna får därför ingen möjlighet att bli självständiga tänkare eller subjekt förrän det berättas om vilka de bör vara. Biesta betonar vikten subjektifikation och utbildningens roll som en kollektiv handling, det vill säga att låta eleverna möta andras världsbilder i en samhällelig kontext snarare än att marknadsföra sin egen världsbild. (Sandahl 2015, 28-29).

I motsättningen mellan kvalifikations- och subjektifikationsdimensionerna där eleverna riskerar att inte kunna "bryta in" som subjekt, blir lösningen att använda sig av deliberativ undervisning (Sandahl 2015, 77). Lärarens viktigaste uppgift blir därmed att skapa ett öppet och tillåtande klassrumsklimat samt erbjuda motstånd till de åsikter som kommer fram.

4.4 Teoretiska implikationer

De teoretiska utgångspunkterna, Henrik Oscarssons sammanfattande analysmodell av tre demokratimodeller, Vilgot Oscarssons modell av elevers olika dimensioner av demokratisk kompetens samt Biestas kunskapsteoretiska begreppsram används i studien för att diskutera resultat i ett övergripande sammanhang. De tre demokratimodellerna, valdemokrati, deltagardemokrati och samtalsdemokrati tillämpas i syfte att diskutera elevernas egna upplevelser av FN-rollspel i samhällskunskapsundervisning, dess koppling till demokratisk kompetens och aktivt politiskt deltagande. Biestas begreppsram, socialisation, kvalifikation och subjektifikation används i syfte att resonera kring samhällskunskapens inriktning och mål inom ramen för demokratisk kompetens och aktivt politiskt deltagande.

5. Metod och genomförande

I detta avsnitt presenteras val av metod, urval, datainsamling, analysmetod samt de etiska ställningstaganden som tagits för studiens genomförande.

5.1 Val av metod

Denna studie utgår från en kvalitativ metod med syfte att utröna specifika mönster hos gymnasieelevers upplevelser av FN-rollspel och samhällskunskapsundervisning i förhållande till elevernas demokratiska kompetens. Kvalitativ metod kan användas för att i högre grad öka förståelsen kring olika företeelser, antingen sådana som det finns lite forskning kring eller för forskaren inte är bekant med företeelsen (Johannessen, Tufte, Christoffersen 2020, 15).

Vanliga sätt att samla in kvalitativa data på är genom observationer, enskilda intervjuer och gruppintervjuer. Detta arbete har valt att samla in data genom enskilda intervjuer samt en enkätstudie med semistrukturerade frågor.

Syftet med denna studie är att undersöka och skapa förståelse för gymnasieelevers hur upplevelser av FN-rollspel inom samhällskunskapsundervisningen förmår förmedla kunskaper om aktivt politiskt deltagande. För att uppnå en helhetsförståelse kring dessa frågor används både en i huvudsakligen kvalitativ metod i form av semistrukturerade djupintervjuer samt en enkätstudie som består av samma semistrukturerade frågor som ställs i intervjuerna. Syftet med att använda sig av två olika metoder är för att säkerställa studien genom ökad validitet och reliabilitet (Larsen 2018, 36). Djupintervjuerna med gymnasieeleverna gjordes enskilt över videosamtal medan enkäten gjordes Google formulär och skickades ut på elevernas mejl till fördelat över tre klasser inom samhällsvetenskapsprogrammet.

Den kvalitativa metoden med semistrukturerade intervjuer är av fördelen att det finns möjlighet att observera informanterna under intervjuerna, vilket gynnar validitet och tolkning av resultat. Den kvalitativa metoden är dock av nackdelen att underlaget är för litet för att utröna generaliserbarhet och syftar till att förstå och tolka elevers upplevelser av samhällskunskapsundervisning och FN-rollspel, vilket inte skapar underlag för statistik.

Enkäten bestod av samma öppna semistrukturerade frågeställningar som å ena sidan ger jämförbara kvantitativa data och å andra sidan innebär en större ansträngning hos eleverna genom att formulera fritext, vilket kan ha resulterat i en lägre svarsfrekvens.

5.2 Urval

Det ska förtydligas att denna studie sker på en skola som författaren är väl bekant med och har en relation till. Skolan valdes på basis av dess uttalade engagemang för internationella frågor och mänskliga rättigheter. Skolan är utmärkande för att vara en FN-skola som i samarbete med Svenska FN-förbundet arbetar för att stärka skolans globala profil, varav FN-rollspel ingår som en del av uppdraget.

Inför studien kontaktades först rektorn på den berörda skolan för ett godkännande att genomföra studien. Därefter kontaktades ett slumpmässigt utvalda elever från årskurs ett till tre på samhällsvetenskapsprogrammet via mejl om förfrågan och intresse att vilja delta i en djupintervjustudie. Detta i syfte att fråga om deras upplevelser av samhällskunskapsundervisningen och det FN-rollspel som genomfördes på skolan, samt om dessa två faktorer påverkade deras syn på aktivt politiskt deltagande. Totalt kontaktades 19 elever varav fyra tackade ja till att delta i intervjun, en elev från årskurs ett och tre stycken från årskurs tre. Efter bekräftelse från dessa elever skickades enkäten ut till tre klasser i årskurs ett till tre på samhällsvetenskapsprogrammet. Eleverna fick länk till enkäten i ett privat meddelande via den interna skolportalen samt påminnelse från sina respektive mentorer som uppmanade dem att besvara enkäten. Intresset för att besvara enkäten var förhållandevis svagt och kan troligtvis förklaras med att det var svårt för eleverna att frigöra tid att hinna besvara denna samt att enkätens utformning gjorde att eleverna fann det mer utmanande att besvara frågorna med fritext istället för färdiga svarsalternativ. Totalt intervjuades fyra gymnasieelever och 26 besvarade enkäten och underlaget bedöms trots allt tillräckligt för att kunna redovisa ett resultat, analys och slutsats.

5.2.1 Beskrivning av ”Gymnasieskolan”

”Gymnasieskolan” är centralt belägen i en medelstor stad i södra Sverige. Skolan har drygt 1 100 elever med cirka 138 anställda. Det finns fyra nationella program; samhällsvetenskapsprogrammet, naturvetenskapsprogrammet, humanistiska programmet och estetiska programmet. Skolans vision är att eleverna ska ges kunskap, kompetens och positiva erfarenheter för framtiden. Eleverna ska formas till självständiga och ansvarstagande medborgare och väl förberedda för fortsatta studier. Skolan lägger stor vikt vid att eleverna ska utveckla förmåga att kritiskt kunna värdera och ta ställning i frågor som rör hållbar utveckling i samhället.

Enligt skolans vision skall eleverna som läser det samhällsvetenskapliga programmet utveckla ökad förståelse och kunskap för hur samhället är utformat, hur politiska och ekonomiska förhållanden påverkar såväl nationellt som internationellt och där medverkan FN-rollspel är en viktig del för lärandet. Rollspelet sägs träna upp elevernas förmåga att förhandla, debattera eller påverka i rollen som journalist och synliggör medvetande hos eleven om hur demokrati fungerar i praktiken. I årskurs ett genomförs ett mindre FN-rollspel inom den egna klassen. I årskurs två, i kursen för samhällskunskap 2, sker det ”stora” FN-rollspelet som samlar alla elever som läser det samhällsvetenskapliga programmet, oavsett inriktning. Under årskurs tre finns det möjlighet för elever att delta i internationella FN-rollspel eller utbilda sig till ordförande vars uppgift är att stödja nästkommande grupp elever som ska genomföra det ”stora” FN-rollspelet i årskurs två.

5.2.2 Undersökningsgrupp

I studien djupintervjuades fyra elever i olika årskurs från det samhällsvetenskapliga programmet på ”Gymnasieskolan”. Dessa redovisas enligt nedan i *Tabell 2*.

Tabell 1. Respondenterna i den genomförda intervjunstudien

	Elev A	Elev B	Elev C	Elev D
Ålder	18	16	19	18
Upplevt kön	Man	Kvinna	Kvinna	Kvinna
Program/inriktning	Sam/beteende	Sam/media	Sam/sam	Sam/beteende
Årskurs	3	1	3	3

I den enkätstudie som skickades ut var det 26 av de totalt 94 tillfrågade eleverna som valde att besvara enkäten. Dessa redogörs enligt nedan i Tabell 3, 4, 5, 6 och 7.

Tabell 2.. Fördelning mellan åldersgrupper

Ålder	Antal	Antal i procent
16	9	3 %
17	10	38 %
18	5	19 %
19	2	8 %

Tabell 3. Fördelning mellan upplevt kön

Upplevt kön	Antal
Tjej	25
Kille	1
Annat	-

Tabell 4. Fördelning mellan programval/inriktning

Programinriktning	Antal	Antal i procent
Samhällsvetenskap	3	11 %
Beteendevetenskap	16	61 %
Medier, information och kommunikation	7	27 %
Engelsk profil	6	23 %

Tabell 5. Fördelning mellan årskurs

Årskurs	Antal	Antal i procent
1	14	53,8 %
2	8	30,8 %
3	4	15,4 %

5.3 Datainsamling

De semistrukturerade intervjufrågorna utformades utifrån arbetets frågeställning och problemformulering. Viktigt att ha i åtanke under studiens genomförande var risken för intervjuareffekt, det vill säga att respondenterna svarar som de tror att intervjupersonen önskar och där eleverna gav överdrivet positiva svar om deras upplevelser av samhällskunskapsundervisningen och FN-rollspel (Larsen 2018, 37). Slutresultatet visade dock en relativt stor variation i svaren där informanterna uttryckte både positiva och negativa erfarenheter och upplevelser av undervisningen och rollspelet.

Innan studien genomfördes skickades frågeställningarna för intervjuerna och enkäten ut till handledaren för detta arbete för feedback och återkoppling. Det krävdes viss redigering innan formuleringarna ansågs fungera för eleverna. Under intervjuerna var det av stor vikt att lyssna

till helheten och ställa förtydligande eller utvecklande frågor till informanterna. Intervjuerna spelades in genom video- och ljudinspelning, med muntligt godkännande från eleven, och transkriberades därefter i sin helhet.

5.3.1 Analys av data

I den kvalitativa data som samlats in från enkätstudie och djupintervjuer var syftet att dels analysera, dels att tolka dessa. Vid en analys delas datainsamlingen upp och undersöks i mindre delar med målet att hitta ett mönster som kan leda till en slutsats. Den analyserade data utgör i huvudsak svaret på problemställningen Att tolka innebär att resultatet sätts in i ett större sammanhang och utgår från teorier inom det undersökta området i vilken resultaten ställs mot relevant teori. Tolkning av data innebär således att syftet med undersökningen bör ha besvarats (Johannessen, Tufte, Christoffersen 2020, 152).

Studien har utgått från en fenomenologisk metod vilket syftar till att få ökad förståelse och insikt i elevernas upplevelser av FN-rollspel och samhällskunskapsundervisning. Fokus ligger således på innehållet i datamaterialet, exempelvis det informanten berättar om i intervjun. Vidare sker en tolkning av materialet för att försöka nå en djupare kontext i personernas upplevelser och erfarenheter. Efter inhämtning av information transkriberades materialet från djupintervjuerna med hjälp av noggrann dokumentation och flera genomlysningar av inspelningar. Informationen från enkätstudien studerades och jämfördes utförligt, bland annat med hjälp av ett nedladdat Excelark, vilken gav en tydligare överblick av enkätsvaren från respondenterna. Därefter analyserades materialet dels utifrån att skapa sig en samlad helhetsbild över resultatet, dels att upptäcka koder och återkommande ord/teman från informanterna/respondenterna som kan leda till en slutsats och koppling till relevant teori.

5.4 Metoddiskussion

Resultatet från studien innefattar dels djupintervjuer med fyra informanter, dels en enkätundersökning som skickades ut till tre klasser från årskurs ett till tre på samhällsvetarprogrammet vid en gymnasieskola en svensk medelstor stad. Enkäten innehöll samma semistrukturerade frågor som för djupintervjuerna och totalt 26 elever från de olika klasserna svarade på enkäten. Valet att avgränsa studiens omfattning till en gymnasieskola i södra Sverige kan motiveras med att ett större upptagningsområde skulle ta för mycket tid och inte förväntas tillföra något till resultatet.

Det globala utbrottet och spridningen av viruset Covid-19 under början av februari 2020, ledde till beslutet att i mars 2020 stänga de svenska gymnasieskolorna och därmed ställa om till digital distansundervisning. Detta ledde till att intervjuerna fick genomföras via det digitala mötesverktyget Google Meet. Regler för samtycke att delta i studien fick anpassas till att antingen bestå av muntligt samtycke eller där respondenten godkände via ett obligatoriskt svarsalternativ i enkätformuläret. I slutändan kan diskuteras om dessa extraordinära omständigheterna till viss del försvårade möjligheten att kommunicera och upprätthålla kontakt med respondenterna.

Valet och metoden att använda sig av öppna frågor i enkätstudien kan diskuteras. Å ena sidan är öppna frågor med textsvar användbart i de fall det inte går att formulera ett begränsat antal svarsalternativ. Frågor som efterfrågar erfarenheter och upplevelser kan vara av betydelse för respondenten att komma till tals och frågeställaren att få djupare kunskap och förståelse. Å andra sidan kan öppna frågor bli en nackdel då respondenter finner det svårt att veta hur de ska uttrycka sig och vad de förväntas skriva. Vidare krävs det mycket tid att bearbeta och analysera svaren (Wenemark 2017, 141). Insikten efter genomförd studie är att det tog betydligt längre tid att gå tolka och analysera svaren från enkätstudien. Resultatet hade troligtvis kunnat utläsas enklare genom fler och tydligare svarsalternativ, vilket förmodligen hade underlättat för respondenterna med att svara på istället för att försöka formulera egna svar. Det kan dock sägas att det har varit givande och intressant att läsa svaren från enkäten och fungerat som ett fungerande komplement till djupintervjuerna.

En aspekt värd att analysera är bortfallet och underrepresentationen av antalet personer som upplever och identifierar sig som killar. Endast en person som uppgav sig vara kille deltog i enkätstudien och densamma gällde för djupintervjuerna där en person med upplevt kön som kille medverkade i intervjun. Detta trots att könsfördelningen överlag på samhällsvetenskapsprogrammet på "Gymnasieskolan" är förhållandevis jämn. Faktorer som kan ha påverkat bortfallet är enkätens utformning med öppna frågor och att de tillfrågade eleverna möjligen upplevde enkäten som tidskrävande och svår att besvara. Liknande faktorer kan ha påverkat bortfallet för djupintervjuerna i vilken en intervju upplevs tidskrävande och att eleverna kände att det tog för mycket tid från deras egen studietid. I och med utbrottet av viruset covid-19 och införandet av distansundervisning på de svenska gymnasieskolorna anses det särskilt troligt att eleverna valde att prioritera sina egna studier.

5.5 Reliabilitet och validitet

Viktigt inom all forskning är förhålla reflekterande sig till pålitligheten och tillförlitligheten i data. Detta kallas för reliabilitet och avser just pålitlighet och noggrannhet i den data som ryms för undersökningen. Ett sätt att testa reliabiliteten är att upprepa undersökningen vid olika tidsintervall. Skulle resultatet bli densamma är detta en indikation på hög reliabilitet (Johannessen, Tufte & Christoffersen 2020, 25). Dock menar Johannessen, Tufte & Christoffersen att kravet på reliabilitet i en kvalitativ studie inte är av högsta prioritet eftersom det vanligtvis är samtal och intervjuer som styr datainsamlingen. Kvalitativ metod är vanligtvis värdeladdade och kontextberoende samt att forskaren ofta använder sig själv som redskap (Johannessen, Tufte & Christoffersen 2020, 221) Reliabiliteten i detta arbete stärks genom att vara öppen och transparent med tillvägagångssättet i forskningsprocessen, redovisning av källor samt medvetet förhålla kritiskt till metod, genomförande och resultat.

Validitet, trovärdighet, innebär att ställa sig frågan om det finns ett samband mellan den företeelse som undersöks jämfört med den data som samlats in. Det kan å ena sidan argumenteras för att kvalitativa studier inte är valida då de inte kan kvantifieras. Å andra sidan kan det argumentera för att validiteten i en kvalitativ studie är hög om det finns ett samband mellan forskarens tillvägagångssätt och att resultatet är kompatibel med studiens syfte (Johannessen, Tufte & Christoffersen 2020, 221).

En kritisk diskussion kan göras vad gäller validiteten i enkätundersökningen för denna studie. Enkäten skickades ut till tre klasser, årskurs ett till tre, på samhällsvetarprogrammet på en och samma skola. Det går att å ena sidan argumentera för att den starkt rådande klassrumskulturen, samt skolans normerande förhållningssätt till internationella frågor och mänskliga rättigheter, anses påverka elevernas upplevelser och inställning till FN-rollspel. Å andra sidan visar enkätstudien att en del elever förhåller sig kritiskt till och problematiserar vissa aspekter och utformningen kring FN-rollspel som koncept. Studiens resultat kan därmed sägas ha en hög grad av validitet.

5.6 Etiska ställningstaganden

Genomförandet av studien har skett enligt de fyra forskningsetiska huvudkrav som används inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. Dessa krav innefattar informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. De forskningsetiska principerna syftar till att upprätthålla normer och ramar i förhållandet mellan forskare och deltagare och

att det vid en eventuell konflikt kan ske en god och rättvis avvägning mellan forskningskravet och individskyddskravet (Vetenskapsrådet 2002).

Innan intervjuernas början samlades uppgifter om informantens namn, ålder, upplevt kön, årskurs och val av programinriktning in. Stor vikt lades vid att betona för informanten om villkoren för samtycke, att medverkan sker på frivillig basis, möjligheten att när som helst avbryta sin medverkan, samt att all insamlade data aidentifieras och endast kommer användas för forskningsändamål och raderas efter arbetets slut. Samma information förmedlades högst upp i enkäten och där deltagaren fick godkänna sin medverkan genom att klicka i en obligatorisk ruta för samtycke.

För att garantera elevernas anonymitet benämns dessa med elev A, elev B, elev C och elev D (se tabell 1). Skolan benämns som "Gymnasieskolan".

6. Resultat och analys

Följande avsnitt presenterar resultatet från de intervjuer och enkätstudien som genomfördes med gymnasieelever på det samhällsvetenskapliga programmet på "Gymnasieskolan".

Avsnittets första del ämnar redovisa kodningstabeller som syftar till att skapa en sammanfattande överblick av resultatet i syfte att upptäcka eventuella mönster och teman.

Avsnittets andra del innehåller en analys där resultatet diskuteras utifrån de teorier och modeller som ligger till grund för studien.

6.1 Upplevelser av samhällskunskapsundervisningen

Studiens resultat visar att eleverna överlag har positiva erfarenheter av samhällskunskapsundervisningen och ansåg den bland annat "intressant", "rolig", "utmanande" och "nödvändig". I djupintervjuerna framkom att det att samhällskunskapen förmedlade viktiga kunskaper som är nödvändiga för att kunna klara sig i samhället. Elev C beskrev upplevelser av samhällskunskapen på följande sätt:

"Överlag skulle jag säga att det är utmanande, men det är också någonting jag tycker är intressant och framförallt väldigt nödvändigt (...) fler borde lära sig om sakerna vi lär oss om i samhällskunskap, i och med att man tillhandahåller väldigt mycket information som gör att man lättare kan förstå, ja, samhället såklart, men saker som är relevanta för ens egna liv, oavsett om man är intresserad att studera på universitetet eller inte."

I intervjuerna med elev D och elev B uttrycktes liknande tankar och att samhällskunskapen bidrog med kunskaper som alla borde ta del av för att fungera i samhället. Elev B nämnde även lärarens roll som betydelsefull för undervisningen där dennes breda utlärningsområde bidrog till en bra samhällskunskapsundervisning.

Vidare uppgav eleverna i intervjun att samhällskunskapen balanserade bra mellan de olika ämnesområdena med frågor som var nära kopplade till nutiden. Elev B och elev C uppmärksammande att de upplevde en viss tendens mot att samhällskunskapen lade stor vikt vid att lära ut om politik och statsskick. Elev B resonerade på detta sätt:

"Ja... alltså det handlar ganska mycket om så här politik och sånt. Liksom hur Sverige är uppbyggt med lagar och sånt. Jag trodde mer att det skulle vara såhär... hur samhället är uppbyggt liksom med människor och kulturer liksom. Men... det var ju så jag hade uppfattat det när jag började här (...) varför det är så... eller ja såhär, riksdagen och sånt."

Alltså jag förstår ju att det är ganska viktigt att förstå riksdagen och sånt men jag känner att det finns andra saker som man också hade kunnat fokusera på.”

Elev C menade att det kanske var specifikt för skolan att undervisa mer kring politik och statskick men upplevde det inte som att det fått stort utrymme på ett negativt sätt.

Enkätsvaren visade en större spridning mellan positiva och negativa erfarenheter och upplevelser av samhällskunskapsundervisningen. En övervägande stor del av respondenterna upplevde samhällskunskapen som intressant med givande ämnen och uppgifter medan tre elever upplevde den som ”rörig”, ”tråkig” och att ”vissa delar är roligare än andra”.

Respondenterna var generellt sett överens med informanterna om att stor vikt läggs vid att undervisa om politik och statskick, samt även hållbar utveckling och källkritik. Vidare uppgav större delen av respondenterna att FN-rollspel var den undervisningsmetod som huvudsakligen förmedlade kunskaper om demokrati och politik, I tabell 6 redogörs en sammanfattande kodning kring upplevelser av samhällskunskapsundervisningen.

Tabell 6. Kodning kring upplevelser av samhällskunskapsundervisningen

	Generella upplevelser av samhällskunskapsundervisningen	Möjliga tolkningar: Kunskapsteoretisk begreppsram (Biesta)
Intervju	<ul style="list-style-type: none"> • Ämnen nära kopplad till nutiden • Kunskaper för att kunna fungera i samhället • Utökad förståelse om samhället • Stort fokus på politik och statskick 	<ul style="list-style-type: none"> • Eleverna socialiseras in i en (demokratisk) värdegrund • Kvalificerande kunskaper om demokrati och politik
Enkät	<ul style="list-style-type: none"> • Skapar samband och förståelse för samhället • Lärarens närvaro och inställning påverkar positivt eller negativt • Stort fokus på politik och demokrati • Fokus på medier, hållbar utveckling, globala målen, FN-rollspel 	<ul style="list-style-type: none"> • Eleverna socialiseras in i en (demokratisk) värdegrund • Kvalificerande kunskaper om demokrati och politik

6.1.1 Lärarens betydelse för samhällskunskapsundervisningen

Läraren i samhällskunskap har upplevts spela en viktig och ibland avgörande roll för elevernas lärande och intresse för undervisningen. I djupintervjuerna uppgav elev A. utifrån följande att ”det känns bra att läraren liksom har koll på det som är relevant för oss elever”.

Elev B beskrev sin lärare på följande sätt:

“Det jag tycker är bäst med X¹ är att hen är väldigt personlig, att hen liksom bryr sig om varje individ och liksom inte bara att hela klassen ska lära sig, utan vill verkligen att alla ska förstå och vill vara personlig med alla så att alla kan få det bästa av hens... det hen kan göra liksom.”

Enkätstudien visade elevers tydliga och konkreta åsikter om lärarens roll och betydelse för samhällskunskapsundervisningen och hur denne kunde spela en avgörande faktor för deras positiva eller negativa upplevelser av undervisningen. En elev i årskurs två beskrev lärarens roll utifrån detta synsätt:

”Jag tycker att kursen är intressant men hur det går under läsåret beror mycket på lärare. Märkte att det exempelvis var bättre kvalitet på undervisningen under första året och det blev också bättre resultat. Fick en ny lärare under andra året, och märker stor skillnad på undervisningen och sämre resultat. Upplever numera samhällskunskap som svårt och tråkigt.”

Ytterligare två elever uppgav att de upplevde det problematiskt med att lärare kom och gick av olika anledningar, exempelvis på grund av sjukskrivning, vilket ledde till ett minskat intresse och engagemang för ämnet.

6.2 Upplevelser av FN-rollspel

Det kan konstateras att FN-rollspel till stor del förmedlar kunskaper om demokratiska processer, olika politiska system och beslutsfattande, samt bidragit till att eleverna har fått ökade kunskaper och förståelse för dessa. Eleverna i djupintervjuerna betonade att rollspelet gav dem praktisk erfarenhet, vilket innebar att de lättare kunde sätta sig in i och förstå beslutsprocesser. Elev A menade att:

”Alltså FN-rollspelen var ju väldigt upplysnande. Det var lätt för mig... eller det var lättare för mig nu efteråt att... liksom förstå beslutsprocesserna i så... högre upp.”

Elev C beskrev det på följande vis:

“...jag skulle säga... när man fått diskutera och därmed blir det ju också rollspelen, för att då är man mer aktiv själv, en mer aktiv deltagare i processen av beslutsfattande (...) Jag tror det är viktigt att man har någon som först lägger grunden innan man själv ska försöka stå på den så att säga. Men om man har en bra grund att stå på tycker jag att diskussioner och debatter och rollspel är ett väldigt effektivt sätt, för då får man också fördjupa sig i vad man vill själv i frågan som är på bordet.”

¹ Författarens ändring och anonymisering av läraren.

Flertalet enkätsvar visade på liknande tankegångar:

”Ja vi hade ju FN-rollspelet, som nog lärde mig mer än undervisningen i ettan.”

”Vi har haft ett FN-rollspelet som jag tyckte var väldigt lärorikt (...) det kan vara kul när lärare lägger till annat som t. ex. FN-rollspelet eftersom man är intresserad av det.”

”Rollspelet som genomfördes gjorde att man var tvungen att sätta sig in i olika länders statskick och lära sig om hur man ska förhandla och samarbeta med andra länder.”

”Jag tycker att FN-rollspelet var väldigt lärorikt om man tänker utifrån demokratin. Även då jag går media så behövde även vi sätta oss in i andra länders politiska situation och konflikter.”

Få elever var således kritiska till FN-rollspelet som undervisningsform varav en elev menade att: ”FN-rollspelet var kaos. Fattade knappt vad som hände (...)”

I tabell 7 redovisas sammanfattande kodning kring upplevelser av FN-rollspelet.

Tabell 7. Kodning kring upplevelser av FN-rollspelet

	Generella upplevelser av FN-rollspelet	Möjliga tolkningar: Kunskapsteoretisk begreppsram (Biesta)	Möjliga tolkningar: Demokratimodell (H. Oscarsson)
Intervju	<ul style="list-style-type: none"> • Underhållande • Informativt • Ögonöppnare • Svårt med egna åsikter • Skapar förståelse för beslutsfattande • De objektiva kunskaperna användes till subjektiva åsikter • Rollen som ”journalist” gav perspektiv utifrån 	<ul style="list-style-type: none"> • Eleverna socialiseras in i en (demokratisk) värdegrund • Kvalificerande kunskaper om demokrati och politik • Viss självinsikt och individuellt tänkande utvecklas (subjektifiering) 	<p>Samtalsdemokrati:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Förmåga att delta i ett intellektuellt samtal/verbal förmåga • God självförståelse och självinsikt • Öppet sinne/fördomsfrihet/tolerans/förståelse för det främmande och avvikande • Beredskap att omvärdera egna åsikter och trosföreställningar • Ha förmågan att ta till sig andras argument • Förmåga att själv bidra till samtalet
Enkät	<ul style="list-style-type: none"> • Jobbigt/förvirrande/stressigt • Inga fördjupade lärdomar om politik • Lärorikt med åsikts- och perspektivbyte • Skapar djupare förståelse för beslutsfattande 	<ul style="list-style-type: none"> • Eleverna socialiseras in i en (demokratisk) värdegrund • Kvalificerande kunskaper om demokrati och politik • Viss självinsikt och individuellt 	Se ovan

	Generella upplevelser av FN-rollspel	Möjliga tolkningar: Kunskapsteoretisk begreppsram (Biesta)	Möjliga tolkningar: Demokratimodell (H. Oscarsson)
	<ul style="list-style-type: none"> • Rollen som "journalist" gav perspektiv utifrån • Förmågan att tala och formulera sig under tidspress har förbättrats 	tänkande utvecklas (subjektifiering)	

6.3 Elevers uppfattningar om aktivt politiskt deltagande

I undersökningen tillfrågades eleverna om hur de definierar aktivt politiskt deltagande i samhället. Detta för att ta reda på om det går att utröna ett specifikt mönster av elevernas egna uppfattningar om vad aktivt politiskt deltagande innebär, ifall det råder delade meningar eller vitt skilda åsikter kring definitionen. En övervägande stor del av informanterna och respondenterna beskrev aktivt politiskt deltagande utifrån rätten att rösta och vara medlem i ett parti. Vidare ansåg många att aktivt politiskt deltagande i samhället till stor del handlade om att ha kunskaper om och vara insatt i politiska frågor. Elev D resonerade kring definitionen enligt följande beskrivning:

“Först så är det väl att man är med i något parti, ett ungdomsparti kanske, men också det faktum att man diskuterar politik eftersom man röstar om man har möjlighet., eh, när man är 18 då. Eh... så det är ju lätt att säga att det ska vara att man är medlem i ett parti... men jag skulle uppleva att många, som jag och mina vänner är väldigt intresserade av politik. Vi diskuterar det mycket, vi läser på debatter, vi kollar på vad olika politiker har att säga men ingen av oss är nödvändigt politiskt aktiva i ett parti.”

Elev C definierade aktivt politiskt deltagande på liknande sätt:

“Jag skulle säga att det är... att vara insatt i vad som pågår, det kan vara liksom nationell politik men också lokal och regional politik. Att om man är röstberättigad... man röstar när det är val, både kommunalt och nationellt... och regionalt. Eh... och jag tror också det handlar om att vara... för mig handlar det om att vara påläst och att sätta sig in i ämnena som diskuteras i politiken. (...) Ifall man gör allt det så skulle jag säga att man har ett aktivt politiskt deltagande, eh... och att man liksom diskuterar det på rätt vardaglig basis. Att man pratar med sina vänner och sin familj, även om det inte är val just det året.”

Två av informanterna i intervjuerna ansåg att aktivt politiskt deltagande inte nödvändigtvis måste innebära att man är medlem och engagerad i ett politiskt parti eller aktivismrörelse.

Elev B menade att: ”alltså jag tror inte man själv behöver vara en del av ett parti för att själv

kunna vara aktiv, utan man kanske bara vill följa dem för att, ja...”. Således gav även elev A uttryck för liknande tankar ”jag skulle inte säga att aktivism måste vara en del av det, men om man är en del av en sådan rörelse, exempelvis Fridays for Future, då är man ju definitivt politiskt engagerad”.

Enkätsvaren visade att eleverna i det stora hela definierade aktivt politiskt deltagande utifrån möjligheten att rösta, delta vid demonstrationer, vara medlem och/eller aktiv i ett parti samt skyldigheten att hålla sig uppdaterad om det politiska läget i samhället. En majoritet av eleverna tog rösträtten som en del av det politiska deltagandet, vilket ansågs vara ens rättighet- och skyldighet- att rösta för att utnyttja sin maktpåverkan i samhället. Några elever lyfte en mer moralisk aspekt av vad det innebär att vara politiskt aktiv genom uppmaningen att stå för och utnyttja sina demokratiska rättigheter. En elev i årskurs ett beskrev det som att ”jag anser att alla som vill få sin röst hörd och att alla har rätt till de bör agera och delta politiskt för vårt samhälles skull”. Vidare resonerade en elev i årskurs tre utifrån följande:

”När folket står upp för sina rättigheter och går ut och kämpar för sina rättigheter. Vi hade ej fått ett skit om inte våra förfäder hade dött och kämpat för sina rättigheter.”

Sammanfattningsvis kan konstateras att elever generellt sett delar likande uppfattningar kring definitionen av aktivt politiskt deltagande i samhället. Rösträtten ses som en naturlig och självklar del av det politiska deltagandet som bör utnyttjas. Överlag råder det delade uppfattningar och gränsdragningar hos eleverna kring vad det innebär att vara politiskt aktiv där vissa betonar mer direkta handlingar, andra mer indirekta handlingar. I tabell 8 redogörs för kodning kring uppfattningar om aktivt politiskt deltagande.

Tabell 8. Kodning kring uppfattningar om aktivt politiskt deltagande

	Generella uppfattningar om aktivt politiskt deltagande	Möjliga tolkningar: Demokratimodell (H. Oscarson)
Intervju	<ul style="list-style-type: none"> • Rösta • Delta i demonstration • Vara medlem i ett ungdomsparti • Att diskutera politik • Att vara påläst i politiska frågor 	<p>Valdemokrati</p> <p>Bakåtblickande:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klara preferenser om vilka samhällsproblem som är viktiga att lösa • Kunskap om vem/vilka som sitter i regeringen/styr på olika politiska nivåer • Kunskap om vilken politisk nivå som har ansvar för olika verksamheter • Kunskap om hur ansvariga på olika nivåer har skött sig <p>Framåtblickande:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stabila, reella egna politiska åsikter i sakfrågor • God ideologisk orientering • Kännedom om vilka politiska alternativ som finns • Kunskap om ideologiska skillnader mellan partierna och om konfliktdimensioner i partisystemet • Kunskap om partiernas ståndpunkter i sakfrågor • Kunskap om partisammanshållning <p>Deltagardemokrati</p> <ul style="list-style-type: none"> • Beredskap att delta • Förmåga/kunskap att delta, ex. förmåga att uttala sig i tal och skrift <ul style="list-style-type: none"> • <i>(Tid/möjlighet att delta)</i> • <i>(Självförtroende)</i> • <i>(Lust att delta)</i>
Enkät	<ul style="list-style-type: none"> • Rösta • Visar politiskt intresse via sociala medier • Medlem i en politisk organisation/parti • Deltar i demonstrationer • Att vara påläst/informerad i politiska frågor • Sätter sig in i debatten/perspektivbyte 	Se ovan

6.3.1 Elevers inställningar till aktivt politiskt deltagande

I tabell 9 redovisas kodning för generella inställningar till att själv vilja delta politiskt.

Tabell 9. Kodning för generella inställningar till att själv vilja delta politiskt

	Generella inställningar till att själv vilja delta politiskt	Möjliga tolkningar: Demokratimodell (H. Oscarson)
Intervju	<ul style="list-style-type: none"> • Ej röstberättigad • Tidsbrist • Diskuterar politik på fritiden • Begränsade påverkansmöjligheter • Insatt och påläst i politiska frågor • Skolan bidrar till ett större politiskt intresse • Liknande politisk tillhörighet på skolan 	<p>Valdemokrati: Bakåtblickande:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klara preferenser om vilka samhällsproblem som är viktiga att lösa • Kunskap om vem/vilka som sitter i regeringen/styr på olika politiska nivåer • Kunskap om vilken politisk nivå som har ansvar för olika verksamheter • Kunskap om hur ansvariga på olika nivåer har skött sig <p>Framåtblickande:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stabila, reella egna politiska åsikter i sakfrågor • God ideologisk orientering • Kännedom om vilka politiska alternativ som finns • Kunskap om ideologiska skillnader mellan partierna och om konfliktdimensioner i partisystemet • Kunskap om partiernas ståndpunkter i sakfrågor • Kunskap om partisammanshållning <p>Deltagardemokrati:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Beredskap att delta • Förmåga/kunskap att delta, ex. förmåga att uttala sig i tal och skrift <ul style="list-style-type: none"> • Tid/möjlighet att delta • Självförtroende • Lust att delta
Enkät	<ul style="list-style-type: none"> • Ej röstberättigad • Tidsbrist • Diskuterar politik på fritiden • Begränsade påverkansmöjligheter • Insatt och påläst i politiska frågor • Skolan bidrar till ett ökat/minskat politiskt intresse • Liknande politisk tillhörighet på skolan 	Se ovan

6.4 FN-rollspel och aktivt politiskt deltagande

I tabell 10 redogörs för förhållandet mellan FN-rollspel och aktivt politiskt deltagande och ifall eleverna upplevde att FN-rollspel bidrog till ett ökat eller minskat intresse för att vilja delta politiskt i samhället.

Tabell 10. Kodning för generella uppfattningar om FN-rollspel bidrar till aktivt politiskt deltagande

	Generella uppfattningar om FN-rollspel bidrar till aktivt politiskt deltagande	Möjliga tolkningar (H. Oscarsson)	Möjliga tolkningar (Biesta)
Intervju	<ul style="list-style-type: none"> • Svårt att argumentera för sin sak • Väcker intresse för politiska frågor • Följer i högre grad den politiska debatten • Aktiv inom FN-förbund • Vilja att engagera sig för internationella politiska frågor 	<p>Deltagardemokrati:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Beredskap att delta • Förmåga/kunskap att delta, ex. förmåga att uttala sig i tal och skrift • Tid/möjlighet att delta • Självförtroende • Lust att delta 	<ul style="list-style-type: none"> • Eleverna socialiseras in i en (demokratisk) värdegrund • Kvalificerande kunskaper om demokrati och politik • Viss självinsikt och individuellt tänkande utvecklas (subjektivering)
Enkät	<ul style="list-style-type: none"> • Ökat/minskat intresse för politiska frågor • Följer i högre grad den politiska debatten • Insikt om att politik är komplext och svårt • Intresse för att arbeta inom politiska organisationer • Påverkade inte alls att vilja delta politiskt 		

7. Diskussion och slutsats

Detta arbete syftade till att öka kunskapen och förståelsen för hur gymnasieelever upplever att FN-rollspel i samhällskunskapsundervisningen förmår förmedla kunskaper om och intresse för ett aktivt politiskt deltagande. Vidare syftade studien på att utröna elevers upplevelser kring hur samhällskunskapen rent generellt förmådde förmedla kunskaper om och intresse att delta i aktivt politiskt deltagande.

Studiens frågeställningar löd:

1. Hur upplever gymnasieelever att samhällskunskapsundervisningen förmår förmedla kunskaper om och intresse att delta i aktivt politiskt deltagande?
2. Hur upplever gymnasieelever att FN-rollspel förmår förmedla kunskaper om och intresse att delta i aktivt politiskt deltagande?

Det kan konstateras att FN-rollspel och samhällskunskapsundervisning generellt sett utvecklar förmågor hos eleverna som är representativa för modellen inom samtals- och valdemokrati i högre grad än modellen för deltagardemokrati. Eleverna visar god självinsikt och förståelse för demokratiska processer och vad det innebär i teorin att vara aktivt politiskt deltagande, men visar överlag ett litet intresse att vilja aktivt delta i det. Vidare dras slutsatsen att FN-rollspel och samhällskunskapsundervisning i hög grad domineras av kvalificerande och socialiserande funktioner, snarare än en subjektifierande funktion. FN-rollspel kan till viss del bidra med att stärka den subjektifierande faktorn i och med att eleverna utvecklar en viss ökad självinsikt kring politiska frågor och beslutsfattande. Slutsatsen blir dock att samhällskunskapen i huvudsak förmedlar kunskaper om demokrati samtidigt som eleverna socialiseras in i ett normerande förhållningssätt kring vad det innebär att vara en god demokrat. Därmed uppstår en obalans inom skärningspunkten för lärande och mellan den kvalificerande, socialiserande och subjektifierande funktionen.

Forskning om rollspel och simuleringar inom samhällskunskapsundervisning finns det överlag väldigt lite om. En sökning vid skolporten.se ger endast ett fåtal resultat som undersöker sambandet mellan rollspel och språk eller naturorienterande ämnen. Vid en

sökning på Libsearch ges träffar kring studier som huvudsakligen undersöker förhållandet mellan rollspel och internationella relationer. Vidare kan det anses anmärkningsvärt att det inte går att finna publicerade utvärderingar av FN-rollspel eftersom all annan undervisning har mål och kunskapsinnehåll som ska utvärderas. Till viss del kan argumenteras för att eleverna som genomfört FN-rollspel på "Gymnasieskolan" genomför en utvärdering som delvis ingår i en del av bedömningsunderlaget för samhällskunskap. Sammanfattningsvis kan det dock konstateras att det krävs vidare forskning som undersöker förhållandet mellan FN-rollspel och aktivt politiskt deltagande. Förslag på framtida forskning inom ämnesområdet kan således bestå av en större enkätstudie som studerar gymnasieelevers kunskaper om och i demokrati både före och efter ett genomfört FN-rollspel. Denna studie bör inkludera fler antal skolor i Sverige, exempelvis 4-6 stycken för att öka validitet och reliabilitet. Ytterligare förslag på framtida forskning är att undersöka gymnasielärares didaktiska val och motivering kring att använda sig av FN-rollspel i samhällskunskapsundervisning. Således riktas fokus mot samhällsdidaktik och metodik för att försöka förklara rollspelets påverkan på aktivt politiskt deltagande inom samhällskunskap.

Referenser

- Amnå, E. Englund, T. Arensmeier, C. Ekman, J. Ljunggren, C. Unemar Öst, I. & Zetterberg, P. (red.) (2010). *Skolor som politiska arenor [Elektronisk resurs] medborgarkompetens och kontrovershantering : internationella studier*. Stockholm: Skolverket
<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:oru:diva-11531> (Hämtad 2020-06-17)
- Andersson K. Persson M. & Zetterberg P. (2019). *Är skolan demokratiframjande? Kopplingen mellan utbildning och demokratiska färdigheter: en forskningsöversikt*. Stockholm: Forum för levande historia
<https://www.levandehistoria.se/material/ar-skolan-demokratiframjande> (Hämtad 2020-05-15)
- Biesta, G. (2011). *God utbildning i mätningens tidevarv*. 1. uppl. Stockholm: Liber
- Chaib, C. (1996). *Ungdomsteater och personlig utveckling: En pedagogisk analys av ungdomars teaterskapande*. (Doktorsavhandling). Lund: Pedagogiska institutionen
- Ekman, J. & Pilo, L. (2012). *Skolan, demokratin och de unga medborgarna*. (1. uppl.) Malmö: Liber.
- Ekman, T. (2007). *Demokratisk kompetens: Om gymnasiet som demokratiskola*. Kungälv: Grafikerna Livréna
- Gerrevall, P. (2003). *Bedömning av demokratisk kompetens - en pedagogisk utmaning. Utbildning och Demokrati*. 12 (3), 41-66.
- Johannessen, A. Tufte, P. A & Christoffersen, L. (2020). *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. Upplaga 2 Stockholm: Liber
- Lawy, R. Biesta, G. (2006) *Citizenship-as- practice: The educational implications of an inclusive and relational understanding of citizenship*. British Journal of Educational Studies, 54:1, 34-50, DOI: 10.1111/j.1467-8527.2006.00335.x
<https://doi.org/10.1111/j.1467-8527.2006.00335.x> (Hämtad 2020-05-24)

- Larsen, A-K. (2018). *Metod helt enkelt. En introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Gleerups Utbildning AB
- Långström, S. & Virta, A. (2016). *Samhällskunskapsdidaktik; Utbildning i demokrati och samhällsvetenskapligt tänkande*. 2:a uppl. Lund: Studentlitteratur AB
- Model United Nations (2015). *What is MUN?*
<https://model-unitednations.org/> (Hämtad 2019-10-31)
- Heath, C. Alfredsson, K. (2006) *Upplevelsebaserat Lärande: Att handleda spel, rollspel och simuleringar i klassrummet*. Myndigheten för skolutveckling. Stockholm: Liber
- Oscarsson, H. (red.) (2003). *Demokratitrender [Elektronisk resurs]*. Göteborg: SOM-institutet, Univ.
<http://www.som.gu.se/publicerat/bocker/bokfor-teckning/demokratitrender/> (Hämtad 2020-06-17)
- Oscarsson V. (2005). *Elevers demokratiska kompetens. Rapport från den nationella utvärderingen av grundskolan 2003 (NU03) - samhällsorienterande ämnen*: Göteborgs universitet, institutionen för pedagogik och didaktik.
- Rasmusson, V. Erberth, B. (2016). *Undervisa i pedagogiskt drama: från dramaövningar till utvecklingsarbete*. 4., [moderniserade] uppl. Lund: Studentlitteratur AB
- Sandahl, J. (2015). *Medborgarbildning i gymnasiet [Elektronisk resurs] ämneskunnande och medborgarbildning i gymnasieskolans samhälls- och historieundervisning*. Diss. (sammanfattning) Stockholm : Stockholms universitet, 2015
<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-113655> (Hämtad 2020-06-20)
- SFS 2010:800 Skollag
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800 (Hämtad 2020-05-15)
- Skolverket (2003) *Ung i demokratin [Elektronisk resurs] gymnasieelevers kunskaper och attityder i demokrati- och samhällsfrågor*. Stockholm: Skolverket

<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a654d58/1553958089506/pdf1180.pdf> (Hämtad 2020-06-17)

Skolverket (2011) *Läroplan för gymnasieskolan*. Stockholm: Skolverket

<https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/laroplan-gy11-for-gymnasieskolan> (Hämtad 2020-06-20)

Svenska FN-förbundet (2019). *FN-rollspel*

<https://fn.se/fnskola/fn-rollspel/> (Hämtad 2019-10-31)

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet

<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> (Hämtad 2020-05-15)

Wenemark, M. (2017). *Enkätmetodik med respondenten i fokus*. Upplaga 1 Lund: Studentlitteratur

Bilagor

Bilaga 1. Samtyckesblankett

På lärarutbildningen vid Malmö universitet skriver studenterna ett examensarbete på avancerad nivå. I detta arbete ingår att göra en egen vetenskaplig studie, utifrån en fråga som kommit att engagera studenterna under utbildningens gång. Till studien samlas ofta material in vid skolor, i form av t.ex. intervjuer och observationer. Examensarbetet motsvarar 15 högskolepoäng, och utförs under totalt 10 veckor. När examensarbetet blivit godkänt publiceras det i Malmö universitets databas MUEP (<http://dspace.mah.se/handle/2043/599>).

Hej.

Jag, Clara Zhong Bergander, är student på ämneslärarutbildningen vid Malmö universitet och ska nu avsluta mina lärarstudier genom att skriva mitt examensarbete. Detta syftar till att undersöka FN-rollspelets påverkan på elevers demokratiska kompetens med fokus på aktivt politiskt deltagande.

Jag har erhållit godkännande från Spykens rektor Petra Karlsson att genomföra min studie här på Spyken och med skolans elever.

Vid materialinsamlingen kommer jag att ställa öppna frågor om elevers upplevelser av samhällskunskapsundervisningen, upplevelser kring det FN-rollspel som genomfördes på Spyken och om dessa påverkar elevers aktivt politiska deltagande i samhället.

Materialinsamlingen sker dels via en enkätundersökning med öppna frågor som skickas ut till tre stycken klasser, årskurs 1-3, på samhällsvetarprogrammet. Dels sker insamlingen av material via djupintervjuer av sex stycken elever, två från respektive årskurs, där intervjun sker via videosamtal med öppet ställda frågor. Syftet med både enkätstudie och djupintervjuer är att öka tillförlitligheten i resultatet genom att kunna jämföra enkätsvar med svaren från intervjuerna mellan varandra.

Vid enkätstudien kommer information om ålder, upplevd könsidentitet, val av inriktning på program och årskurs samlas in som personuppgifter. Vid djupintervjuerna kommer personuppgifter som namn (anonymiseras i slutversionen av arbetet), ålder, upplevd könsidentitet, årskurs och inriktning på program att samlas in.

Dokumentationen av djupintervjuerna sker genom video- och/eller ljudinspelning via Google meet. Privat mobiltelefon kommer ej att användas.

Allt insamlat material och personuppgifter lagras på Malmö universitets server under arbetet med examensarbetet och raderas efter examenarbetets slut.

Eleven kan när som helst återkalla sin medverkan i studien genom att kontakta mig via mejl eller telefon.

Stort tack för din hjälp som möjliggör detta examensarbete!

Clara Zhong Bergander

Samtycke till elevers medverkan i studentprojekt

Härmed samtyckes till att jag som elev medverkar i ovan beskrivna studentprojekt, samt bekräftas att jag har tagit del av informationen om Malmö universitets behandling av personuppgifter, och Vetenskapsrådets forskningsetiska principer, som säger att:

- Medverkan baseras på samtycke och detta samtycke kan när som helst återkallas. Alla som tillfrågas har alltså rätt att tacka nej till att delta, eller (om de först tackar ja) rätt att avbryta sin medverkan när som helst, utan några negativa konsekvenser.
- Deltagarna kommer att avidentifieras i det färdiga arbetet.
- Materialet kommer enbart att användas för aktuell studie och kommer att förstöras när denna är examinerad.

Bilaga 2. Intervjuguide

- Insamlade personuppgifter: Namn (avidentifieras), ålder, upplevt kön, val av program och programinriktning samt årskurs.
1. Hur upplever du samhällskunskap i skolan?
 2. Är det något ämnesområde inom sh-undervisningen du upplever har lagts mer eller mindre fokus på?
 3. Kan du ge exempel på undervisningsformer inom sh-undervisningen som har förmedlat kunskaper om demokratiska processer, olika politiska system och beslutsfattande? (ex. på undervisningsformer; genomgångar, seminarier, rollspel, debatter osv...)
 4. Vilka undervisningsformer inom sh-undervisningen har bidragit till att du har fått ökad kunskap och förståelse för demokratiska processer, olika politiska beslut och beslutsfattande (ex. genomgångar, seminarier, rollspel, debatter osv...)
 5. Hur skulle du beskriva/definiera aktivt politiskt deltagande i samhället?
 6. Har sh-undervisningen förmedlat till dig hur aktivt politiskt deltagande går till i samhället och i så fall hur?
 7. Deltar du politiskt? Hur? (ej obligatorisk fråga)
 8. Har sh-undervisningen påverkat din inställning och intresse för aktivt politiskt deltagande i samhället? Varför/varför inte?
 9. Kan du berätta om dina upplevelser av FN-rollspel ni genomförde på skolan?
 10. Har FN-rollelet påverkat din inställning och intresse för aktivt politiskt deltagande i samhället? Varför/varför inte?

Bilaga 3. Enkätutformning

Undersökning om FN-rollspel och samhällskunskapens påverkan på gymnasieelevers demokratiska kompetens

Hej!

Jag, Clara Zhong Bergander, är student på ämneslärarutbildningen vid Malmö universitet och ska nu avsluta mina lärarstudier genom att skriva mitt examensarbete. Detta syftar till att undersöka FN-rollspel som påverkan för elevers demokratiska kompetens med fokus på aktivt politiskt deltagande.

Jag har erhållit godkännande från Spykens rektor Petra Karlsson att genomföra min studie här på Spyken och med skolans elever.

Vid materialinsamlingen kommer jag att ställa öppna frågor om dina upplevelser av samhällskunskapsundervisningen (förkortat sh-undervisningen), upplevelser kring det FN-rollspel ni genomförde på Spyken och om dessa påverkar ditt aktivt politiska deltagande i samhället.

Materialinsamlingen sker dels via en enkätundersökning med öppna frågor som skickas ut till tre stycken klasser, årskurs 1-3, på samhällsvetarprogrammet. Dels sker insamlingen av material via djupintervjuer av sex stycken elever, två från respektive årskurs, där intervjun sker via videosamtal med öppet ställda frågor. Detta för att öka tillförlitligheten i resultatet genom att kunna jämföra enkätsvar med svaren från intervjuerna mellan varandra.

Vid enkätstudien kommer information om din ålder, upplevd könsidentitet, val av inriktning på program och årskurs samlas in som personuppgifter. Allt insamlat material och personuppgifter lagras på Malmö universitets server under arbetets gång och raderas efter examensarbetets slut.

Du kan när som helst återkalla din medverkan i studien genom att kontakta mig via mejl eller telefon.

Stort tack för din hjälp som möjliggör detta examensarbete!

Villkor för samtycke och godkännande av medverkan i denna studie

Vänligen läs noggrant igenom villkoren nedan för samtycke och godkännande av medverkan i denna studie.

Härmed samtyckes till att jag som elev medverkar i ovan beskrivna studentprojekt, samt bekräftas att jag har tagit del av informationen om Malmö universitets behandling av personuppgifter, och Vetenskapsrådets forskningsetiska principer, som säger att:

- Medverkan baseras på samtycke och detta samtycke kan när som helst återkallas. Alla som tillfrågas har alltså rätt att tacka nej till att delta, eller (om de först tackar ja) rätt att avbryta sin medverkan när som helst, utan några negativa konsekvenser.
- Deltagarna kommer att avidentifieras i det färdiga arbetet.
- Materialet kommer enbart att användas för aktuell studie och kommer att förstöras när denna är examinerad.

Jag har läst och förstått syftet och villkoren med examensarbetet och samtycker därmed till medverkan i denna studie. *

Ja

Nej

Upplevd könsidentitet *

Ditt svar _____

Ålder *

Ditt svar _____

Val av inriktning på samhällsvetenskapsprogrammet *

- Samhällsvetenskap
- Beteendevetenskap
- Medier, information och kommunikation
- Engelsk profil

Årskurs *

- 1
- 2
- 3

1. Hur upplever du samhällskunskap i skolan? *

Ditt svar

2. Är det något ämnesområde inom sh-undervisningen du upplever har lagts mer eller mindre fokus på? *

Ditt svar

3. Kan du ge exempel på undervisningsformer inom sh-undervisningen som har förmedlat kunskaper om demokratiska processer, olika politiska system och beslutsfattande? (ex. på undervisningsformer: genomgångar, seminarier, rollspel, debatter osv.) *

Ditt svar

4. Vilka undervisningsformer inom sh-undervisningen har bidragit till att du har fått ökad kunskap och förståelse för demokratiska processer, olika politiska beslut och beslutsfattande? (ex. genomgångar, seminarier, rollspel, debatter osv.) *

Ditt svar

5. Hur skulle du beskriva/definiera aktivt politiskt deltagande i samhället? *

Ditt svar

6. Har sh-undervisningen förmedlat till dig hur aktivt politiskt deltagande går till i samhället och i så fall hur? *

Ditt svar

7. Deltar du politiskt? Hur? (ej obligatorisk fråga)

Ditt svar

8. Har sh-undervisningen påverkat din inställning och intresse för aktivt politiskt deltagande i samhället? Varför/varför inte? *

Ditt svar

9. Kan du berätta om dina upplevelser av FN-rolspelet ni genomförde på skolan?

*

Ditt svar

10. Har FN-rolspelet påverkat din inställning och intresse för aktivt politiskt deltagande i samhället? Varför/varför inte? *

Ditt svar

Skicka